

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

R. Brands

Vrede als nalatenschap

„Vrede laat Ik u...; uw hart worde niet... versaagd” (Joh. 14:27)

In het Oude Testament wordt met het woord 'vrede' een stabiele toestand van welzijn, ja, zelfs van welvaren aangeduid en het daarmee gepaard gaande geluksgevoel zonder meer, maar vaak is het woord 'vrede' vooral religieus geladen: welvaren als gave en als blijk van Gods gunst. 'Vrede' is dan bijna gelijkwaardig aan 'heil' en 'zeggen' (zie b.v. Psalm 85:10-14).

In het Nieuwe Testament krijgt 'vrede' vooral het accent van 'vrucht van het verzoend-zijn met God' en het daaruit voortvloeiende gevoel van rust, waarbij 'vrede' ook vaak het begrip 'heil' benadert. Vanzelfsprekend komt zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament de toekomst nadrukkelijk in het vizier: waar gesproken wordt over Gods vrede, waarin het heil van God totaal is verwerkelijk.

Vrede laat Ik u, Mijn vrede geef Ik u

In de afscheidsgesprekken van Jezus met Zijn discipelen, zoals beschreven in Joh. 14-17, komt in allerlei toonaarden het tegendeel van de vrede aan de orde, samengevat in het woord 'verdrukking', zoals in Joh. 16:33: „In de wereld lijdt gij verdrukking”, maar er volgt dan: „maar houdt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen”. En in dat laatste is nou net de vrede gelegen. Verder is het opvallend, dat het woord 'vrede' in het Evangelie van Johannes maar zes keer voorkomt: drie keer vóór de kruisiging en drie keer vlak na de opstanding van Jezus. Kruis en opstanding zijn a.h.w. omsloten door een lichtcirkel van 'vrede'. Die vrede heeft alles te maken met en is te vinden in en afkomstig van de gekruisigde en opgestane Heer. Door dat grote moment, dat keerpunt in de geschiedenis is Jezus' vrede nu met de Zijnen, zijn zij nu omgeven door het heil Gods. Nu kunnen zij leven onder de beschermende deklaag van de vrede, die de wereld, de nood en de verdrukking tegengaat. Dat is dan toch meer dan alleen maar een innerlijke zielerust – het is in zekere zin een toestand, in elk geval de sfeer, waarin gemeentelieven en geloofslieven zich kunnen voltrekken. Dat is

nu de erfenis, die de Heer de Zijnen nagelaten heeft, Zijn vrede, waar een andere Evangelist zou spreken van „het Koninkrijk van Mijn Vader” (Luk. 12:32).

Niet gelijk de wereld die geeft

Kennelijk is er verschil tussen de vrede van de wereld en die van Jezus. De wereld is de gevallen, tegen God opstandige wereld en zij geeft een vrede, die niet totaal is en die steeds bedreigd blijft; twee vredesluitende partijen geven, zo goed en zo kwaad als dat gaat, beide iets toe, maar het blijft bij een soort gewapende vrede, die gebaseerd is op compromissen, terwijl de problemen ondergronds doorwoeten. De wereld wil wel vrede geven, maar dan zonder zelf een offer er voor te hoeven brengen. Maar echte vrede, die vertrouwen geeft voor de toekomst, kan nooit zonder offer tot stand komen; wie echt vrede wil stichten, moet daar echt toe bereid zijn en bovendien bereid de ander het zwaarste te besparen. Dat laatste nu gebeurt meestal niet in de wereld, als 'de macht tot elke prijs' in het geding is. Dan wordt nl. vaak de hoogste prijs gevraagd in de zin van capitulatie of verloochening van het geloof.

De vrede, die Christus geeft daarentegen is totaal en definitief; Hij heeft het grootste offer er voor gebracht, de hoogste prijs er voor betaald en daarom wekt de vrede, die Jezus geeft ook zo'n vertrouwen. Tenslotte is deze vrede onvoorwaardelijk: Jezus' macht is de macht der liefde en daardoor mogen wij leven in een nieuwe herkgeregen vrijheid: die voor God.

Gevolgen

Het mogen leven in de sfeer van de vrede, die Jezus geeft, zal ons, gemeente van Christus vandaag, moeten brengen tot vergevingsgezindheid jegens elkaar en tot vertrouwen, ongestoorde verbondenheid zonder afgunst en prikkelijkheid. We zullen met en voor elkaar de vrede moeten zoeken op de manier die b.v. de apostel Paulus aangeeft in Ef. 2: Hij is onze vrede. En daarom

zal er onder de Zijnen vrede moeten zijn en eenheid, want alleen dan kan het huis van God gebouwd worden; alleen in die totale vrede en eenheid kunnen het kerkelijk leven en het persoonlijk geloofsleven goed gedijen, is het mogelijk ongehinderd te bidden en te danken, te loven en te belijden, te vergaderen en moeilijke situaties het hoofd te bieden, kortom: gemeente van Jezus Christus te zijn in deze wereld. Geloof, hoop en liefde kunnen alleen dan groeien en dat heeft alles te maken met het werk van de Geest.

De Heilige Geest

Direkt voorafgaand aan vs. 27 wordt over de Geest gesproken: „Hij zal u alles leren en u te binnen brengen al wat Ik u gezegd heb.” Uit wat er in Joh. 14 verder staat over de Geest

33e jaargang - nr. 20.
29 september 1989

In dit nummer

- 349 R. Brands
Vrede als nalatenschap
- 351 H. Algra
Gereformeerde
psychiatrie (II)
- 352 H. de Jong
Nabetrachting bij de
Tweede Kamer-
verkiezingen
- 354 D.W.L. Milo
De koster
- 358 J.C. Janse
Lokale cultus
gewettigd (3)
- 359 Margreet Maljers-Kroes
Tussen kerk en keuken
- 360 Mance ter Andere
Leven uit genade – weten
om te gaan met je
mogelijkheden – (II, slot)

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redaktie

Drs. H. Algra
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E.R. Postma
J.F. van der Wal

Adres van de redaktie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redaktie binnen te zijn.

Kerknieuws/Uit breder kring

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
A.J. van Veelen-Vis
Postbus 258,
3740 AG Baarn.
Tel. 02154-23546.
Gironummer 404945 t.n.v. Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging
Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

f 55,- per jaar of f 30,- per half jaar.
Voor studenten f 44,- per jaar.
Buitenland f 79,- per jaar of f 99,- per luchtpost. Bij vooruitbetaling te voldoen.

Advertenties

Tarief: 50 ct. per mm. Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.
postbus 208, 3770 AE Barneveld, tel. 03420-13080. Fax 92619.

Druk

"Steenbergen", Zeist.

en Zijn werk is het volgende te leren: De gemeente van de Heer Jezus Christus en van de Geest mag niet zijn een naar binnen gekeerd en naar binnen levend kringetje van gelijkgezinde en gelijkgerichte mensen, wie het te doen is louter om eigen zielerust en vrede, maar moet zijn een naar buiten gerichte en naar buiten, de wereld in, gezonden schare; een gemeente, die op weg is naar het Koninkrijk van de Heer en naar Zijn toekomst. En die gemeente moet in elke situatie haar weg vinden (en kan dat ook door de leiding van de Geest!) en is aan de wereld in elke telkens veranderende situatie het Woord, het Evangelie van Jezus Christus, schuldig. Met het oog daarop heeft Jezus de Geest toegezegd als Trooster, Bijstand en Beschermmer aan Zijn gemeente, die in de kracht van de Geest en gedragen door de vrede van Christus vruchtbaar kan werken, naar binnen en naar buiten toe.

Wij zullen vredestitelers moeten zijn op alle terreinen van het leven, waar we maar kunnen en als gemeente een voorbeeld moeten geven van in-vrede-samen-leven. Het is God immers om vrede begonnen, en dat is dan niet een 'vrede-tot-elke-prijs', zoals de wereld die kent en hanteert, niet een vrede die berust op macht of het recht van de sterkste of grootste, maar een vrede, die gebaseerd is op liefde en offerbereidheid!

Niet ontmoed of verslaagd

Het leven in deze vrede in dit bestaan blijft niet onaangevochten, maar verloopt duidelijk steeds met allerlei spanningen. Daarvoor leven we in deze wereld, waar we bovendien zelf altijd nog een stuk van zijn en in deze aardse bedeling kan er veel zijn, wat die vrede en gerustheid kan bedreigen; dat is voor ieder

weer anders: Voor de één kan dat huwelijksellende zijn, voor de ander één of andere vorm van ziekte, voor weer een ander zal het materiële nood zijn, voor een vierde geestelijke nood en ieder kan voor zichzelf deze lijst nog wel aanvullen: er wordt immers zo ontzaglijk veel geleden in deze wereld. En dan toch: „Uw hart worde niet ontmoed of verslaagd"; wat een troost spreekt er dan uit dit woord! Er kan nog zoveel komen in ons leven aan bedreiging en onvrede, aanvechting en moeite, maar wie Jezus toebehoort, mag leven met de verzekering, die Jezus gaf voor Zijn afscheid, dat Zijn vrede bij hem/haar is, dat Zijn Geest werkt in het leven van de Zijnen, want, zo tekende Maarten Luther in een peek over deze tekst aan: „Hier wordt duidelijk, aan wie God de Heilige Geest geven wil: niet aan met zichzelf tevreden mensen, maar juist aan hen die aangevochten worden"! Zo spreekt Jezus bij Zijn afscheid (dat geen afscheid voor altijd is geweest!) ook tot ons vandaag het woord van de vrede! Een wonderlijk mooie boodschap is dat eigenlijk, een heerlijke boodschap, die de gemeente van Christus nog altijd mag doorgeven aan ieder die het maar horen wil: Er is vrede, bij het kruis van Golgotha. Het kruis, een symbool van onvrede en vervloeking, is geworden tot het symbool van de ware vrede. Voor ieder persoonlijk, die Jezus Christus als zijn/haar koning aanvaardt, wil, geldt die vrede en, hoe moeilijk het dan ook mag worden, te midden van hoeveel doornstruiken de woning van de Heer (zo Luther) ook moge komen te staan, er is altijd de zekerheid van de nalatenschap van Jezus, Zijn vrede, die nu nog alle verstand te boven gaat, maar die eens, op Gods tijd nl., volkomen werkelijkheid zal worden, als de Vredevorst Zijn Vrederijk definitief zal stichten.

ngj

STICHTING
NEDERLANDS
GEREFORMEERD
JEUGDWERK

Aanbieding

Aan het begin van dit seizoen biedt het NGJ een flinke korting op enkele schetsen. Waarschijnlijk zijn er wel heel wat verenigingen, die het jaar nog lang niet volgepland hebben. Profiteer nu. Het gaat om de volgende schetsen:

PSALMEN (ds. Van der Kwast).

MALEACHI (D. van der Molen e.a. met maar liefst 72 pagina's!)

DOOR JEZUS GENEZEN (Ds. Brands)

Deze drie schetsen voor slechts f 12,50. Tien pakketjes voor f 100,-!
Meteen doen natuurlijk. Bestellen bij Joke Vos-Niewold, Stolwijkstraat 42-3, 1059 XX AMSTERDAM, 020-153770

H. Algra, Den Helder

Gereformeerde psychiatrie (II)

Zoals uit het vorige nummer van 'Opbouw' bleek, verwachtte de 'Vereeniging tot Christelijke Verzorging van Krankzinnigen en Zenuwlijders' op het fundament van de gereformeerde leer een eigen psychiatrische behandelingsmethode te kunnen ontwikkelen. Al spoedig bleek dat dit ideaal niet zo gemakkelijk te verwezenlijken was. In dit nummer lezen we nog wat verder in het proefschrift van Van Belzen over de gereformeerde psychiatrie.

Zonde en ziekte

Een vraag die de christelijke kerk altijd bezig heeft gehouden is hoe het lijden op aarde verklaard kan worden. Ook op de jaarvergaderingen van de Vereeniging kwam dit thema regelmatig aan de orde. Over de oorzaak van krankzinnigheid bestond (in de officiële stukken) geen enkele twijfel: de satan kan zijn vernietigend werk uitvoeren doordat de mensheid *als geheel* heeft gezondigd.

Hoe kan konkreet (bij een bepaald persoon) de krankzinnigheid verklaard worden? Een leven in leugen of hoogmoed kan oorzaak van krankzinnigheid zijn; Nebukadnezars krankzinnigheid was een oordeel van God (ds. Notten). Hoewel men de oorzaken van krankzinnigheid binnen de Vereeniging steeds meer probeerde te achterhalen bleef iedere spreker waarschuwen tegen het leggen van een rechtstreeks (individueel) verband tussen zonde en krankzinnigheid. „Ook bekeerde mensen kunnen krankzinnig worden. Dat de ene mens krankzinnig wordt en de andere niet is voor ons onbegrijpelijk” (Hermanides, 1886).

Krankzinnigheid: ziel en lichaam

De algemene verklaring dat de ziekte bestaat door de 'zonde van het gehele menselijke geslacht' bood echter geen aanknopingspunten voor een specifieke behandeling van psychiatrische patiënten. In de praktijk zou men in neutrale instellingen (met een andere achtergrond) tot dezelfde behandelingsmethoden kunnen komen. Zou een konkreet antwoord op de vraag wat krankzinnigheid is beter de contouren van een behandeling aan kunnen geven? Ook met dit thema hebben veel inleiders zich beziggehouden. Daarbij kon men niet om de vraag heen wat de ziel is. Steeds weer werd de eenheid van lichaam en ziel benadrukt;

beide waren evenzeer aangetast door de krankzinnigheid.

Wanneer de gereformeerde psychiatrie de visie waar zou hebben gemaakt dat lichaam én ziel een rol spelen bij het ontstaan van geestesziekten zou er – aldus Van Belzen – sprake zijn geweest van een omwenteling in diagnose en behandeling. Rond de eeuwwisseling zocht men binnen de psychiatrie voornamelijk naar lichamelijke oorzaken. De invalshoek van de 'ziel' zou het accent hebben verschoven naar aandacht voor psychische factoren (en daarmee meer aandacht voor psychotherapie). In de praktijk bleef men de oorzaak echter vooral zoeken in lichamelijke factoren. Wanneer later de gedachte veld wint dat ook psychische invloeden een rol spelen poneert Haverkate (in 1932) dat het dan niet om 'echte' krankzinnigheid gaat; daarbij is immers sprake van een lichamelijke oorzaak.

Van Belzen trekt als konklusie dat de gereformeerde vooronderstellingen slechts op theoretisch niveau onderschreven werden. In de praktijk werkten men met een model dat niet aansloot op de gereformeerde visie ten aanzien van de eenheid tussen lichaam en ziel.

Bezetenheid

Wanneer men in aanraking komt met mensen die ernstige psychische stoornissen vertonen dringt zich ook de vraag op wat we onder bezetenheid moeten verstaan. Immers: sommige gedragingen lijken veel op beschrijvingen die in de bijbel onder deze noemer vallen. Voorzover men in algemene termen kon spreken was er op dit punt weinig verschil van mening, maar opnieuw ontstonden er problemen toen deze visie konkreet moest worden ingevuld. Kan iemand onder invloed van demonen ziek worden? En moet zo'n ziekte dan door louter geloof en gebed genezen worden? In de praktijk heeft men nooit een demonische invloed aangewezen. Die invloed viel niet aan te tonen én men aarzelde vanuit de christelijke opdracht tot barmhartigheid. Moet je het lijden van de krankzinnige en zijn omgeving nog verergeren door het oordeel dat hij door de duivel bezeten is?

In 1896 brengt Van Dale (geneesheer-direkteur van Veldwijk) op grond van voorbeelden uit de bijbel een onderscheid aan tussen bezetenheid en krankzinnigheid. De Gadarener was bezeten, want hij

bezat bovennatuurlijke kracht en bovennatuurlijke kennis (hij kende Jezus als Messias); bij hem varen zichtbaar demonen uit. Saul en Nebukadnezar waren krankzinnig. Zij vertoonden deze kenmerken niet. Krankzinnigen zijn ziek, hun gehele persoonlijkheid is ziek, zij zijn op dat moment niet verantwoordelijk voor wat zij doen. Krankzinnigheid komt nu nog voor, maar op de vraag of dit ook voor bezetenheid geldt gaat Van Dale niet in, al neigt zijn betoog in de richting van een ontkenning.

Godsdienst en krankzinnigheid

Kan godsdienst een oorzaak zijn van krankzinnigheid? Tegenwoordig is dit een veelbesproken onderwerp, maar een eeuw geleden heeft men zich ook met deze vraag beziggehouden. Zo worden 'eigenwillige godsdienst' en 'overdreven godsdienstzin' als oorzaak van krankzinnigheid genoemd. Men haast zich om aan te geven dat hiermee nooit de ware, christelijke godsdienst bedoeld kan worden (Van den Bergh, 1885). Tot konkreet onderzoek kwam het echter niet. Slechts eenmaal is grondig wetenschappelijk onderzoek verricht naar de invloed van religieuze motieven in een extreme situatie (een familiemoord die op religieuze gronden door de betrokkenen werd verantwoord; Tolsma, 1945).

Wanneer men echter opmerkt dat „ware godsdienst nooit oorzaak, wel geneesmiddel van krankzinnigheid kan zijn”, op welke manier werkt de godsdienst dan genezend? Men had binnen de Vereeniging een sterke afkeer van gebedsgenezing ('mystiek dwepen'). Van alleen behandelen mocht men echter ook geen heil verwachten. „God werkt 'middellijk', dus mogen we bidden dat God de middelen zegent en dat verhoring van zo'n gebed bestaat – dat is gereformeerd.”

De vertaling van gereformeerde uitgangspunten in een konkreet behandelingsplan bleek dus lang niet eenvoudig. Is de Vereeniging er uiteindelijk in geslaagd de pretenties van een gereformeerde psychiatrie waar te maken? Daarover in een volgend nummer nog iets meer.

Samenvatting van een gedeelte uit: Dr. J.A. van Belzen; Psychopathologie en religie (Proefschrift V.U., Amsterdam/Kok, Kampen, 1989).

H. de Jong, Amsterdam

Nabetrachting bij de Tweede Kamer-verkiezingen

Het lijkt wel of er over de uitslag van de laatste Tweede Kamer-verkiezingen een algemeen gevoel van tevredenheid heerst. Je hoort weinig echt gemopper. Werkelijk grote verschuivingen hebben zich niet voorgedaan, de VVD heeft haar verdiende afstraffing gekregen, de zorg voor het milieu heeft een zekere weerklank gevonden, de alom gerespekteerde heer Schutte heeft een tweede man naast zich mogen begroeten, en de grootste prestatie: het CDA onder de heer Lubbers is na bijna twee regeerrondes in zetelaantal gelijk gebleven. Dit laatste lijkt mij een weerspiegeling van de algemene stabiliteit die er op het ogenblik op politiek gebied heerst. Ook op internationaal politiek gebied. Zeker, er is veel aan de hand, zoals er *altijd* veel aan de hand is, maar de oorlogsfakkels laait toch nergens zo fel op dat de vrede tussen de volkeren er ernstig door bedreigd wordt. Ik geloof daarom dat er vandaag de dag reden is om in de kerken te danken voor de rust die we beleven en voor de wereldwijde ontspanning waarvan we getuige zijn. Wij zijn gewend aan politieke *voorbode* in de kerken, laten we (zonder in euforie te vervallen) het politieke *danken* niet vergeten. Wie zegt dat wij de betreffende rust op politiek gebied meer dan nodig hebben om ons met andere urgente problemen zoals die van het milieu bezig te houden, heeft gelijk. Toch is het goed om bij het ongewone van die politieke rust stil te staan en daarvoor te danken. Ik weet wel, dankbaarheid lijkt tuttig en bezorgdheid staat beter, maar wie echt bidt om vrede zal ieder spoorje van verhoring blij begroeten.

Sekularisatie

Intussen gaat in ons werelddeel en in ons land de sekularisatie gewoon door. Dat wel. Toen ik onlangs voor de tv naar de verkiezingsuitslagen zat te kijken en naar de commentaren daarop luisterde, viel me dat nog weer eens op. Heel openlijk, alsof het de gewoonste zaak van de wereld was, werd vastgesteld dat het CDA toch eigenlijk uit christelijk oogpunt verwaterd is, zodat het geen wonder is dat daarnaast andere christelijke partijen in de politieke arena zijn verschenen, die weliswaar kleiner zijn maar het christelijke beginsel meer hoog houden. Hé, dacht ik, vroeger kon je zulke dingen niet hardop zeggen of je kreeg de wind behoorlijk van voren. Er was moed voor nodig om

zoals de heer Jongeling destijds deed van het stille sterven te spreken. Maar blijkbaar wordt het vandaag niet meer erg gevonden dat je bent opgehouden christelijk te zijn. Dat is de sekularisatie. Ook op partijen als het GPV wordt minder ridiculiserend gereageerd, niet meer vanuit een aangevochten geweten dat meent zich te moeten verweren. De publieke opinie wordt niet meer door de (grote) kerken bepaald. Nogmaals, dat is de sekularisatie. En hoezeer men over de oorzaak daarvan verdriet moet hebben, dit gevolg acht ik winst. Ook wel mede vanwege een daaruit voortvloeiend effect dat zulke kleinere partijen als het GPV en de RPF nu de gelegenheid krijgen uit hun fixatie op het CDA meer los te komen om zich met voorbijgaan van deze grote lobbies rechtstreeks met het politieke bedrijf te bemoeien. Je krijgt op deze wijze iets dat vergelijkbaar is met wat ik voor de evangelisatie wel eens bepleit heb: dat de kerken met een bijbelse boodschap langs een soort tunnel onder de gesekulariseerde kerken door in de samenleving zelf terecht moeten zien te komen, dus zonder zich de handen te laten binden door een verwaterd christendom.

Geborneerd

Wat voorts het GPV en de Vrijgemaakten betreft, het blijkt helaas nu al dat het sterke benen zijn die de weelde van enige winst kunnen dragen. Want wat was dat nu toch voor een opmerking van de heer J.P. de Vries, de zeer bekwame hoofdredakteur van het Nederlands Dagblad, om zich in het hoofdartikel van 8 september jl. af te vragen wat voor eigen inbreng de RPF tussen SGP en GPV nu eigenlijk (nog) heeft. Men moet met zo'n vraag toch wel duchtig spekuleren op het geheugenverlies van de lezers! Want hoe is die RPF er ook al weer gekomen? Zij is als een verlegenheidspartij gestart door diegenen die zich in hoge mate in de politiek van het GPV herkenden maar zich de weg tot het lidmaatschap van die partij versperd zagen omdat de Gereformeerd Politiek Verbonders aan hun kerkelijke eenkennigheid wilden vasthouden. Dan nu aan zo'n partij te vragen: 'wat doen jullie eigenlijk op het politieke erf?', zonder die eigen kerkelijke gebondenheid te laten vallen, grenst voor mijn besef aan het brutale. Dit is nu weer de gereformeerde geborneerdheid ten top. Ik heb altijd loud om mij heen geschetterd dat ik op

het GPV zou blijven stemmen zolang deze partij nog geen 50 + 1% van de stemmen haalt (omdat van mij als nederlands gereformeerde natuurlijk niet gevergd kan worden dat ik met nog verder gaande steun medewerking zou verlenen aan mijn eigen verbanning naar Duivelseiland of zo). Maar nu ik na zegge en schrijve één zetel winst al zulke geluiden hoor, besef ik dat ik met mijn vijftig-plus-één-procent drastisch omlaag moet... Jammer, want de politiek van het GPV gun ik ons land van harte. Nog meer, eerlijk gezegd, dan die van de RPF.

Racisme

Wat ik niet zo goed kan begrijpen is de kommotie rondom de opnieuw verworven zetel van de Centrum Demokraten. Tot in de hoogste politieke regionen toe wordt daar met zorg op gereageerd en spreekt men als om strijd zijn afschuw daarover uit. Maar het gaat toch maar om één zetel die bovendien nog bezet wordt door een vrij onnozele figuur? Wat voor gevaarlijks is daarvan nu toch te vrezen? Of zou achter dit overgevoelig reageren een kwaad geweten schuil gaan? Het kwade geweten van een samenleving die aan haar onderste lagen lasten oplegt die ze zelf met geen vinger aanroert. Want het is natuurlijk heel iets anders om vanuit de hoge en droge villawijken van Buitenveldert (bij wijze van spreken) allerlei idealen over de multiraciale samenleving uit te broeden dan deze ideeën in de volkswijken van Amsterdam Oost in de praktijk om te zetten. Vreest men misschien dat als er een bekwaam en aansprekend iemand opstaat om de gevoelens van onbehagen hierover onder woorden te brengen er een veelvoud van zetels voor de CD uit de stembus komt rollen? Ik vrees dat die vrees terecht zou zijn. Het ware alternatief voor het allerwege weer opkomende racisme is nog altijd de christelijke gemeente die bij het Woord leeft. Zij is de echte en enige internationale. Psalm 87 zet die zingend voor ons neer. En in de praktijk zijn het de evangelische kerken in de steden, de Pinksterkerken voorop, die dit beeld het meest nabij komen. Maar ook de andere kerken, al is het dat ze daar ook maar iets van hebben, doen goed het gemengde karakter van haar ledenbestand ten volle serieus te nemen. De gemeente is de beste oefenplaats om met het anders zijn van anderen te leren omgaan. Je kunt daar ook leren dat dat van

weerskanten offers vraagt, want van al het mooie en goede in het leven geldt: niets voor niets. De politiek is op dit punt vrij machteloos omdat het hierbij om mentaliteiten gaat en het politieke leven de middelen mist om daar blijvende invloed op uit te oefenen. Zelfs wetten helpen niet echt. Ze zijn krachteloos door het vlees, zoals de apostel schrijft (Romeinen 8:3), dat wil zeggen dat ze afstuiten op de hardheid des harten. Wat hier nodig is is de bevrijdende boodschap van het evangelie. Als die aanslaat kan er gezegd worden: „Aanvaardt elkander zoals ook Christus ons aanvaard heeft” (Romeinen 15:7). De kerk (of eigenlijk: het evangelie) heeft tegen het racisme werkelijk de sterkste troeven in handen. Zou het kunnen dat een ontkerkelijkt samenleving dit heel diep nog weet en daarom in paniek dreigt te slaan bij elke ritseling van rassenwaan?

Pastorale Notitie

G. v.d Brink, Veenendaal

Evangelie en Moslims

Toen Herman Takken (full-time-medewerker van de Stichting 'Evangelie & Moslims') begon met de studie van de Arabische taal, ging hij eens, gewapend met een cassette-recorder en de Arabische tekst van het "Onze Vader", naar zijn leraar, een Egyptische moslim. "Zou je dit willen inspreken op een cassette? Dan kan ik de tekst uit mijn hoofd leren met de goede uitspraak". Aandachtig nam hij de tekst door. Hij aarzelde even en zei toen: "Ik vind het heel mooi en ik wil het graag voor je opzeggen. Maar sta mij toe het eerste woord weg te laten". Ik wist – aldus Herman – hoe serieus hij de Islam nam en er uit leefde. Hij

zou het als oneerbiedig, misschien zelfs als godslasterlijk ervaren, indien hij god zou aanduiden als "Onze Vader", in het Arabisch één woord: 'abana'. (Zie voor het vervolg van het verhaal het Informatiebulletin van Evangelie en Moslims, juni 1989.)

Dit schokkende fragment gebruik ik om bovengenoemde Stichting bij u te introduceren. Participanten zijn: De Gereformeerde Zendingsbond, De Hervormde Bond voor Inwendige Zending op G.G., de Stichting Morgenlandzending en de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Vanuit onze kerken fungeerde Pieter van Kampen op persoonlijke titel vele jaren als adviseur van het Bestuur. Na zijn recente vertrek maak ik daarvan deel uit als contactpersoon met onze kerken.

Doel van de Stichting is "gemeenten en individuele christenen aan te sporen en toe te rusten tot getuigenis en dienst onder Moslims in Nederland."

Ik denk dat het hard nodig is dat onze kerken en kerkleden (niet alleen de evangelisatiecommissies; ook die!) gaan kennismaken van het werk van E & M. Onder meer omdat het aantal moslims in Nederland sterk toeneemt. Momenteel zijn het er naar schatting 360.000 – 400.000. Ds. H.P. Brandsma (Amsterdam) stelde volgens een verslag in Trouw, dat "wanneer de ontwikkeling zich doorzet en de wederkomst op zich laat wachten, Amsterdam in het jaar 2050 een islamitische stad zal zijn". Veel christelijke scholen worden overspoeld door moslimkinderen. Er zijn nu ongeveer 200 islamitische heiligdommen geopend in ons land.

Over sommige steden klinkt de gebedsoproep van de muezzin. In onze kerken is bepaald nog geen sprake van grote zendingsliefde voor zovelen die hun god kennen als de hoge en verhevene en niet als "onze Vader die in de hemelen zijt". De meesten van ons weten nauwelijks iets af van de Koran en van het geloof en de cultuur van hun moslimse stadgenoten. De Stichting tracht één en ander te bevorderen door regionale en plaatselijke voorlichting, o.m. gegeven door twee fulltimers: H.J. Takken, schrijver van "Evangelie en Moslims", Kampen 1095 en dra. T. Kroon. Ze geven graag adviezen over b.v. een catechisatiereeks, kinder-evangelisatie, straatopvang, uiteraard steeds onder moslimkinderen en jongeren. Vier info-brochures geven waardevolle informatie over: Kennismaking met de Islam; Cultuur van Moslim Migranten; Getuigen onder Moslims; de Koran. Er zijn Bijbels en Bijbelgedeelten in het arabisch en verder veel goede christelijke lectuur (eveneens in turks en arabisch). Tenslotte tapes, video-films, een uitstekende schriftelijke cursus Bijbel & Islam en een werkboek voor het voortgezet onderwijs. Het is de bedoeling dat het bestuur van de Stichting (voorzitter Ds. A. Schipper, secr. Ds. J. Vroegindeweij) en ondergetekende zich binnenkort wenden tot al onze kerkeraden. Het zou fijn zijn als het E & M-werk meer en meer bekend werd onder ons. Misschien resulteert dat nog eens in een verzoek van één of meer kerken aan een Landelijke Vergadering om officieel te gaan participeren. Secretariaat en administratie van de Stichting zijn gevestigd in de Johan van Oldenbarneveltlaan 10, 3818 HB Amersfoort, Tel. 033-611949.

D.W.L. Milo, Nunspeet

De koster

Hoe vaak hebben we nu over de organist gesproken? Eigenlijk veel te vaak – al blijft de dichter zeggen: wo du nicht bist, Herr Organist, da schweigen alle Pfeiffen. Maar als de koster eens verstek zou laten gaan? Het zou een koude boel worden en waarschijnlijk een nog groter wanorde dan toch al. Daarom vandaag een wordeke gewijd aan de custos, zoals de latijnse taal zijn wachter noemt.

Dat doet me denken aan een oud verhaal over de dominé, de koster en de organist. U kent het? Sla deze alinea dan over. U kent het niet? Lees dan verder. Een organist was op Zondagmorgen al erg vroeg in de kerk, omdat hij iets wilde doornemen waarvoor hij nog geen tijd had gehad. De koster was aanwezig, monsterte de organist en zei vrolijk: nu nu, waarde heer, u hebt ook al vroeg een paar glaasjes op! – Wat scheelt je? vroeg de organist, ik heb geen druppel gedronken – Bedaar, suste de koster, ik bedoel uw brilleglaasjes... Maandagmorgen ontmoette de organist zijn predikant, die naar goede gewoonte zijn rust-dag genoot. Hij probeerde het ook eens: wel wel, dominé, u hebt ook al vroeg een paar glaasjes op! De reactie was ontzettend: kunt u het ruiken? vroeg de dominé.

Maar nu serieus

Tot de eerste en laatste aanwezigen bij een kerkdienst behoren toch zeker de koster en de organist. Vandaar dat die elkaar door en door kennen, voor en na groeten en met wederzijds begrip elkaar waar mogelijk vooruithelpen. De koster, althans wanneer hij naast het kerkgebouw woont, moet veel studie-uren van de organist verduren en toch vriendelijk blijven. De organist moet, wanneer hij wekelijks studeert, veel gerommel met stoelen aanhoren, veel kerkelijk stof inademen en vaak op de tocht zitten wanneer het gebouw gelucht wordt. Maar dit alles is all in, het hoort erbij.

Met genoeg denk ik terug aan onze vroegere koster Evert. Hij was nog dooplid en minderjarig – telde voor wet en kerkwet nauwelijks mee – maar deed zijn werk met liefde en toewijding. Bij een gemeentevergadering op een doordeweekse dag was hij mede aanwezig, ik denk ambtshalve. Bij de begroting werd vrij algemeen gevonden dat de koster met zijn schamele zakcentje er bekaaid af kwam; daar moest wat aan gedaan worden. De discussie liep op een eind, alleen het bedrag

moest nog worden ingevuld. Toen vroeg koster Evert het woord. De praeses vroeg: is er bezwaar tegen ons minderjarig dooplid even het woord te geven? Geen der aanwezigen had bezwaar. Dan – zei koster Evert – is mijn mening: wat u betaalt is best genoeg, want ik doe het werk erg graag!

Zo iets is toch het onthouden waard, niet? Wie geen liefde tot de eredienst heeft, kan met geld niet gekocht worden. En wie wel liefde heeft moet maar niet misbruikt worden. Overigens is organist noch koster een kerkelijk ambtsdrager – ten hoogste een factotum, en die heeft geen gezag.

De dorpelbewaarder

Nee, dan de oudtestamentische dorpelbewaarder, of de 'dorpelwachter' uit psalm 84. Die was Levi, zoon van Levi. Hij hoorde met de tempelzangers en -speellieden tot de geestelijke stand. Die was er niet voor het waterdragen en vuurstoken (dat deden de nethinim, de tempelslaven) maar hij had een voorname functie. Toen het tweestammen-rijk werd afgebroken namen de Chaldeeën de hogepriester, zijn plaatsvervanger en de 3 dorpelwachters gevangen mee naar Babel, samen met 1 generaal, en 5 hofjonkers; daar ziet u de maatschappelijke hoogte van de dorpelbewaarder. Jeremia vertelt het nog eens. Ook zegt Jeremia dat het vertrek van de dorpelwachter bij het vorstenvertrek lag.

Wat was dan zijn functie wel? Van hem „die uitgekozen was tot poortwachter bij de dorpel”? Dat blijkt o.m. uit 2 Kron. 23:4, „Dit moet gij doen: een derde deel van u dat op de sabbath dienst moet doen, zowel priesters als Leviëten, moet als dorpelwachters optreden”. Ze moesten waken voor de heiligheid van Gods huis: de onreinen weren, de vreemdelingen en vrouwen slechts tot de voorhoven der heidenen, resp van vrouwen, toelaten; en de besneden mannen slechts tot het voorhof der Israëliëten toelaten; en op de trappen naar de voorhof der priesters mochten alleen die Israëliëten naderen, die een offer hadden te brengen. Tot de voorhof der priesters was het voor iedereen verboden toegang, op doodstraf!

Als kwajongen kreeg ik eens een vage indruk van die gezagsdrager. Het was toen ik met een vriendje de zijdeur van een Sint Gregoriuskerk was binnengeschuifeld, om eens

rond te neuzen en de wierook te ruiken. Ademloos en met misschien geveinsde devotie tuurden wij naar het altaar en eeuwige lamp, toen een machtige figuur met hellebaard ons plechtig naderde. Weglopen zou schuldbekeken zijn geweest. Dies bleven wij met kloppend herte afwachten. De custos naderde tot een voet afstand, keek ons doordringend aan en schreed verder. Niet zonder een levenslange indruk na te laten. Weer u wat een hellebaard is? Een lans, waarvan het lemmet met baarden is voorzien: om onverlaten ter plaatse ter helle te doen varen.

De koster van Nunspeet

Naar de plaatselijk bladen meldde is de koster der G.K. met pensioen gegaan. Na 43 trouwe dienstjaren, en op 70 jarige leeftijd. Met afscheidsreceptie en een rit per open landauer (daar reed vroeger het bestuur van de Oranjevereniging in!) is hij uitgeluid. Hij heeft zijn werk altijd met veel liefde gedaan; hij is een van die weinigen, die vanaf zijn kinderjaren al droomde ooit eens koster te zijn, zo bericht zijn interviewer. De ambtsdragers waren, toen de post destijds vrij kwam, nogal sceptisch geweest: zo gauw hij een vrouw zou ontmoeten zou hij de kerk de rug toedraaien, voorspelde een der Wijzen. Daarom keek de koster uit naar een goede vrouw, die tevens organiste werd!

Net als wijlen ds. H.A. Algra eens verklapte, moest de kolenkachel in de nacht van Zaterdag op Zondag nog wel eens worden bijgevuld. En de kerkeraadsvergaderingen moesten behoedzaam van tabak naar koffie oversgeschakeld. Dat deed hij door in de open deur, door de mist van rook heen, te roepen: is hier nog iemand aanwezig?

Maar de kerkdiensten waren voor hem de hoogtepunten van de week en van zijn beroep, zegt hij. Hij probeerde het kostersvak „weer mooi te maken”. Ik hield van stijlvolle diensten – bekend hij: dat betekent dat er ook van mijn optreden iets moest uitstralen. Je moet als koster nooit haast hebben. Het is heel belangrijk om altijd voor iedereen klaar te staan en daarbij vriendelijk te blijven. Een goede kerkdienst kan alleen plaats hebben als alle aanwezigen, dus ook de koster daar aan meewerken”.

Herinneringen

Dat haalt oude herinneringen bloot, die allang met klimop waren be-

groeid. Deze koster kwam in 1946 in dienst, lezen wij; dat was een jaar nadat wij (drie belijdende leden en 2 gedoopte kinderkens) de Gereformeerde Kerk voorwaardelijk hadden verlaten. Ik was zes jaar organist geweest in de G.K. en de conditie waarop wij uittraden was: dat de kerk zou terugkomen van haar aandeel in het uitwerpen van de kerken te Wezep en Hattem. Dat heeft de G.K. nooit gedaan en mitsdien behoren wij niet tot de kudde der G.K.

Niettemin kruisten onze wegen die van de G.K. nog wel eens: voor een rouwdienst, voor een gehandicap-tendienst of een interkerkelijke samenkomst. Dan was mijn taak weer aan het bekende orgel en dan waren

er de goede contacten met de thans afgetreden koster. De tijden van wederzijdse onuitgesproken verwijten is gelukkig voorbij. Wat weet deze generatie van Vrijmaking en/of Wederkeer? Als ik hem zou vertellen dat in 1945 de sleutels van kerk en orgel bij mij werden opgehaald (onder een dubbeldoorschijnende smoes van zoekgeraakte kopieën) dan zou hij mij niet geloven; wat wist zo'n jongen nu van wereldlijke processen over de kerkelijke goederen? (Als ik me daartoe zou lenen...)

Maar we hebben het mooi gehouden, die koster en ik; zoals ik het met (vrijwel) alle kosters wist mooi te houden. Want „een goede kerkdienst kan alleen plaats hebben als

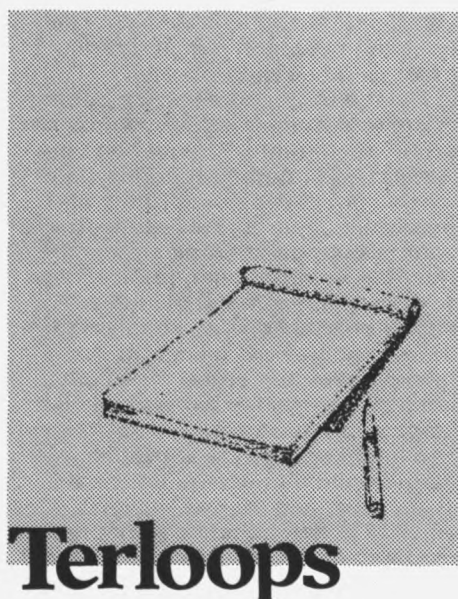
alle aanwezigen daar aan meewerken". We zijn tenslotte niet in een kroeg, niet op de markt, maar in het huis des gebeds – gasten in het huis van Onze Vader. Dat weet een koster beter dan een van ons.

Zetfouten

Helaas slopen in mijn vorig artikel (Een oud boek – maar springlevend) enkele storende zetfouten. De voornaamste zijn, dat de titel van James Hogg's boek niet is 'Bekentenissen van een gerechtvaardigd zondaar', maar... 'gerechtvaardigd zondaar'. Erger is dat het Schotse *heldendom* gewijzigd werd in een Schots *heidendom*.

In mijn voorlaatste artikel 'Liturgisch contrapunt' slopen niet minder dan negen zetfouten. Voor wie ze alle vindt en inzendt ligt een aardige attentie klaar.

D.W.L.M.

P.C. van Wijk

Ik zie je zitten

Twee goede vrienden van me schreven een boekje: George Brucks, bekend van zijn werk voor Youth for Christ in Nederland, Europa en daarbuiten, en Piet van Midden, gereformeerd predikant te Driebergen, voorheen in Zaltbommel. Ze gaven het boekje de titel 'Ik zie je zitten' en droegen het op aan twee kosteressen te Zaltbommel en Driebergen. Aan de namen voegden ze toe: „...die de kerk een vriendelijk gezicht hebben gegeven”.

Wat is de bedoeling van dit boekje? Het gaat de schrijvers om het 'vriendelijk gezicht' van de kerk en ze merken het volgende op:

„Een heleboel mensen zien het dan ook niet meer zitten en haken af. Meestal schuiven ze geruisloos de kerkbanken uit. Te linker en te rechter zijde.. Wie zag ze zitten en wie ziet ze nog zitten?

Daar zit natuurlijk het probleem: is er zoiets als *ontmoeting* geweest? Want 'ontmoeting' is het sleutelwoord, de code in de kerk. Mensen hopen in de kerkelijke gemeenschap God te ontmoeten. En dat lukt alleen

als je ook elkaar ontmoet. God doet het nu eenmaal niet zonder mensen. Zien mensen God niet zitten of elkaar niet? Dat is moeilijk uit elkaar te houden. Nu kun je 'ontmoeting' niet organiseren. Je hebt er een vleugje van Gods Geest voor nodig en die trekt zich nu eenmaal van onze organisatieschema's weinig aan. Maar je kunt wel *voorwaarden* scheppen voor ontmoeting. Je kunt muren die tussen mensen instaan, afbreken. Soms zijn een aangename temperatuur en een stoel, waarop het prettig zitten is, zo'n voorwaarde. Soms zijn zaken als het letten op je houding en je taalgebruik, een goedgekozen tijd, een kopje koffie, zulke kondities.” Dat was een lang citaat. De bedoeling kan duidelijk zijn. De schrijvers hebben een aantal drempels in en om de kerk opgespoord en geprobeerd aan te geven, hoe het anders en beter kan. En bij dat alles gaat het om de *ontmoeting*. We zeggen wel eens, dat we een bepaalde zaak niet zien zitten. We zeggen ook wel, dat we het een of ander niet zien zitten met die of die. In Gods gemeente echter zullen we een ander altijd moeten zien zitten.

Voorzicht met regels

We kennen allemaal de geschiedenis van de barmhartige samaritaan. Voordat die man een medemens langs de weg helpt, zijn een priester en een leviet voorbij gelopen. Bij de beoordeling hiervan moeten we wel bedenken, dat beide volgens de oud-testamentische voorschriften geen dode mochten aanraken, om niet verontreinigd te worden. De samaritaan heeft van die voorschriften geen last en loopt geen enkel risico. Het zijn dus niet zo zeer die twee mensen, die het niet goed doen, maar het zijn de regels, die de hulpverlening in de weg staan. Nu hebben wij in onze kerken niet zoveel regels als bv. de hervormde en gereformeerde kerken (regels voor katechese, richtlijnen voor huisbezoek enz.), maar de regels kunnen soms de *Regel* in de weg staan. Dan

worden regels dodelijk. De schrijvers noemen dit voorbeeld. Wellicht kunnen wij er ook wat mee doen.

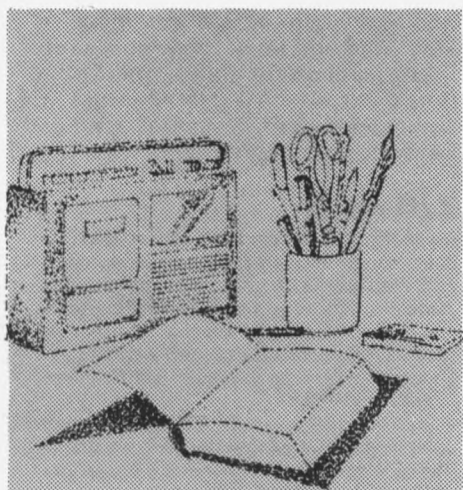
Er zijn nogal wat mensen, die in verband met een verhuizing onderduiken. Jongelui leveren de 'attestatie' in, lezen hun naam in het plaatselijke kerkblad, spreken met iemand over hun kerkelijke bijdrage (de commissie van beheer is er vaak gauw bij) en gaan naar de kerk, maar ze ontmoeten er niemand. Niemand ziet hen echt zitten. Dan gaat de lol – vergeef me het woord – er gauw af. Ze slapen zondagmorgens eens uit en gaan niet naar de kerk. Als de ouders op bezoek komen, wordt de oude gewoonte hervat. Je kunt natuurlijk een heleboel op die jongelui aanmerken, maar als een gemeente vreemde kerkgangers niet ziet, is het dan een levende gemeente?

Je kunt met een voldaan gezicht vaststellen, dat het met de kerkverlating wel mee valt, maar wordt er ook wel eens over kerkgroei gedacht. De schrijvers komen in dit verband met het volgende verhaal;

„Er was eens een man met een goedlopend bedrijfje. Hij dacht aan uitbreiding, maar iedereen in de buurt zei: „niet doen, want je hebt de konjunktuur tegen. 't Gaat overal slecht en straks slaat de recessie ook bij jou toe”. De man liet zich van zijn plannen afbrengen en breidde zijn zaak niet uit. Maar de klanten werden ontevreden, omdat hij ze niet meer adequaat kon bedienen en bleven weg, het bedrijfje zakte steeds verder in het moeras. Toen de man na verloop van tijd zijn verlopen bedrijfje bekeek, zei hij: „Ze hebben gelijk gehad, goed dat ik niet geïnvesteerd heb.”

Proeft u het?

Je moet ook in de kerk willen investeren, niet in machines, maar in daadkracht. Misschien komt er dan ook wel een goede schrijfmachine en een goed fotokopieerapparaat voor het maken van een mooi kerkblad.

Jeugdrubriek

R.R. Ganzevoort, Wormerveer

Als je haar maar goed zit

Over omgaan met je uiterlijk
Met een mooi lichaam en een knap gezicht hoor je er echt bij. Als je tenminst de mooie droom van veel films en reclame mag geloven. Maar voor veel mensen is die mooie droom een nachtmerrie. Als je niet leuk bent om te zien of jezelf gewoon een engerd vind, dan tel je dus niet mee. Als je uiterlijk zó belangrijk is...

Cultuur

We leven in een moeilijke cultuur. Er is niet veel voor nodig om je ongemakkelijk te voelen tussen al die mensen die er goed uitzien. Van alle kanten wordt je aangeprezen dat je uiterlijk erg belangrijk is. Er wordt enorm op gelet, en de reclames suggereren dat wie niet aan de 'normen' voldoet het eigenlijk wel kan vergeten. Vervolgens worden dan allerlei middeltjes aangeprezen waardoor je wat meer op het ideaal kunt gaan lijken. Begrijpelijk, want zo wordt geld verdiend. Maar je gaat daardoor wel anders denken over je uiterlijk.

Dat is alleen wel vervelend voor al die mensen die toch al niet zo blij zijn met hun lichaam. Mensen die weten dat ze dat ideaal nooit zullen bereiken. Want laten we eerlijk zijn, lang niet iedereen heeft dezelfde vormen, maten en huid als het gemiddelde reclamefiguur. En het is zelfs de vraag of dat zo geweldig zou zijn.

Ben je minderwaardig als je wat minder knap en atletisch bent? Natuurlijk niet. De mens is niet alleen geschapen als lichaam. De manier waarop veel reclame en de televisie (vooral Veronica) het menselijk lichaam benadert heeft iets dierlijks.

Het lichaam wordt zó belangrijk dat je het heel goed verafgoding kunt noemen. En het opvallende is dan dat dat overwaarderen van het lichaam eigenlijk automatisch uitwerkt in een omlaaghalen van de mens. Want wat ben je als mens waard als je het alleen van je lichaam moet hebben?

Tempel

Het is goed om de zaken eens in de juiste verhoudingen te zien. Je lichaam is belangrijk. Per slot van rekening is je lichaam door God geschapen. De Bijbel noemt het een *tempel van de Heilige Geest*. Maar het is natuurlijk wel vreemd als je de tempel gaat aanbidden in plaats van de God van die tempel. We hoeven niet te geloven in het geweldige lichaam. We geloven in de geweldige God die het lichaam heeft geschapen, zoals Hij dat wilde. Dat betekent dat we niet vervallen in een verafgoden van het lichaam. Aan de andere kant moeten we ook het lichaam niet onderwaarderen. We hebben ons lichaam van God gekregen. Uit de gezinnen die de Here Jezus deed tijdens zijn leven hier op aarde blijkt dat ook dat lichaam de moeite waard is en dat het niet alleen maar gaat om het geestelijke. Juist vanuit de Bijbel kun je een enorme waardering leren voor het menselijke en lichamelijke leven!

Ik ben lelijk

Al die vrome woorden maken niet dat je er opeens leuk uit gaat zien. Als je het idee hebt dat jouw lichaam echt helemaal mislukt is, dan verandert dat niet zomaar. Ook als we nog tien pagina's zouden volschrijven over de waarde van het lichaam zou je jezelf niet mooier gaan vinden. Maar het probleem van 'lelijk zijn' zit niet alleen in je (objectieve) uiterlijk. Daarachter zit het subjectieve idee dat jij de lelijkste bent van allemaal en dat je eigenlijk knapper zou moeten zijn om jezelf te kunnen aanvaarden. Hoe je er werkelijk uitziet doet er niet eens zoveel toe. Het gaat er meer om hoe je tegen jezelf aankijkt. Aan je lijf kun je niet alles doen; aan die gedachte kun je wel wat doen. Je moet er zelfs wat aan doen, want zo'n negatieve manier van denken brengt je in een spiraalbeweging. Uiteindelijk is er niets meer goed genoeg aan je lichaam. Al heel gauw val je ten prooi aan zelfmedelijden. En dan maak je het jezelf wel erg moeilijk om er nog uit te komen. Je moet niet opnieuw een enorme belangstelling voor je uiterlijk ont-

wikkelen alsof het daarom gaat. Maar je kunt wel leren om er op een evenwichtige manier mee om te gaan, zodat je je (lelijke?) lichaam kunt aanvaarden. Een paar tips:

1. Een mens heeft zowel gevoelens als gedachten. Meestal laten we onze gedachten beïnvloeden door onze gevoelens. Dat betekent dat als we een vervelend gevoel hebben over ons uiterlijk, dat we dan ook negatieve gedachten krijgen. Je kunt ook de nadruk leggen op het goede dat God geeft. Zo kun je er bij stil staan dat God je lichaam gemaakt heeft. Hij is je God en Vader en Hij houdt van je zoals je bent! De realiteit van je leven is niet je uiterlijk maar Gods liefde!

2. Relativeer jezelf eens. Zo belangrijk is je uiterlijk niet. Trouwens: hoe erg is het eigenlijk? Praat eens eerlijk met een goede vriend(in) die je hierin kunt vertrouwen. Het is niet makkelijk, maar er kan een wereld voor je opengaan. Vaak zien anderen je heel anders dan je jezelf ziet.

3. Vergelijk jezelf niet steeds met bepaalde mensen van wie jij vindt dat ze een geweldig lichaam hebben. Jij bent een ander mens. Je hoeft geen kloon te worden van een idool. Je bent waardevol, los van hoe anderen zijn. De vergelijking helpt je niet aan een zuiver beeld.

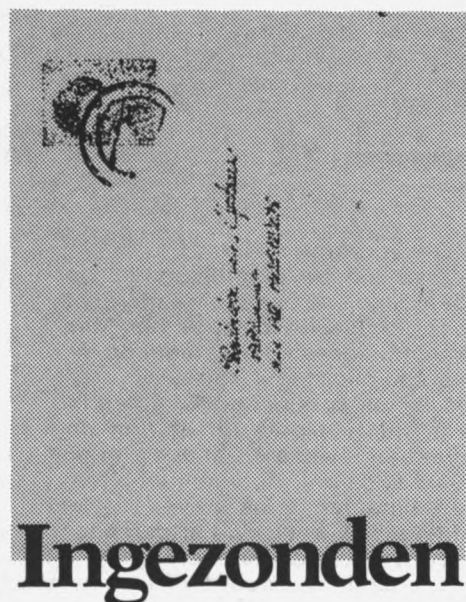
4. Ga verantwoord met je lichaam om. Als je een hekel hebt aan jezelf omdat je te dik bent, teveel puistjes hebt enzovoorts, dan doe je er goed aan niet teveel chocolade, varkensvlees en dergelijke te eten. Verzorg je lichaam goed. Verwaarlozing leidt alleen maar tot grotere ontevredenheid. En leuke kleren en haardracht kunnen soms 'wondertjes' doen.

Uitweg

De kortste weg uit de problemen is er doorheen. Durf het aan om die weg te gaan. Met goede vriend(inn)en, met God. Het diepste antwoord op de vraag naar schoonheid is dat echte schoonheid van binnen zit. Je kent ze vast wel, die 'mooie mensen', die uiterlijk helemaal niet zo knap zijn. Ze stralen iets uit van vrede met zichzelf, met hun leven. Ze hebben daardoor iets aantrekkelijks. Dát zijn vaak mensen waar je graag mee omgaat, betere vrienden dan mensen die zichzelf erg knap vinden.

Mooie mensen zijn positieve mensen. Mensen die kunnen liefhebben. Mensen die verder kijken dan hun te grote, te kromme of te scheve neuslang is.

(Bewerking van een artikel uit *Aktie*, juni 1988)

Fundamentalisme

Nadat ik de artikelen over Fundamentalisme en Derde weg gelezen had, bleef ik zitten met enkele vragen. Heb ik het wel goed begrepen? In Opbouw van 21-7-89 pag. 267 worden enkele kenmerken van het verwerpelijke fundamentalisme opgesomd.

In kenmerk 1 komt voor: Als de Schrift door de Heilige Geest onfeilbaar is geïnspireerd, dan komt deze van God zelf en is zij om die reden een vaste grondslag voor leer en leven.

Vraag: Is dan deze opvatting, die in veel gereformeerde kerken wordt gehuldigd, het begin of de kern van fundamentalisme?

In kenmerk 2 staat: als karaktertrek de strijdbare houding tegen alle bijbelkritiek en modernisme.

Vraag: Is dit zo onbijbels? Moeten we niet altijd opkomen tegen aantasting van de bijbelse boodschap? (Uiteraard met liefde en fijngevoeligheid, waar het wel eens aan ontbreekt, maar daar gaat het nu niet om.)

Kenmerk 3 zegt: De Schrift spreekt met gezag op alle gebieden des levens. Bij een fundamentalist leidt dat tot de visie op de bijbel als een handboek voor iedere wetenschap waar hij direct de bijbel in stelling brengt en tegen evolutionisme en psychologisme met bijbelse gegevens strijdt.

Vraag: Geloven wij ook dat de Schrift spreekt met gezag op alle gebieden des levens? En als dat zo is (even afgezien van het woord handboek), zouden we dan niet ook met bijbelse gegevens strijden tegen evolutionisme, psychologisme en nog meer? Vanwege ruimte en tijd laat ik het voorlopig bij deze drie vragen. Ik ben expres wat kort geweest (heb niet alles geciteerd en heb daardoor hier en daar uw betoog misschien wat scheef getrokken, ik ben 't mij echt wel bewust), maar dit deed ik om de probleemstelling er wat

scherper uit te laten springen. Voor mij en wellicht voor meer lezers is het nog niet helemaal duidelijk geworden. En ik denk dat het onderwerp belangrijk genoeg is. Zoudt u zo vriendelijk willen zijn hieraan nog wat aandacht te geven? Bij voorbaat dank.

J. Poeder, Soest
(misschien wel een fundamentalist)

Antwoord

Zeer geachte broeder Poeder,

De redactie van Opbouw stuurde mij de brief toe, die u n.a.v. de artikelen van A. van der Dussen en mij geschreven heeft. De vragen, die u stelde betroffen m.n. de tweede aflevering van mijn artikelenreeks 'Is er een derde weg', waar ik een opsomming geef van kenmerken van fundamentalisme. U vindt die kenmerken zo gek nog niet en vraagt zich dan ook af: ben ik niet een van hen?

Er is echter iets ingrijpends gebeurd in uw weergave van de drie kenmerken van fundamentalisme. U citeert wel korrekt, maar u houdt te snel op met citeren en daaruit blijkt dat het eigenlijke punt u ontgaat is. Als ik zeg: een communist is een man die er prachtige idealen op na houdt, hij streeft deze echter na met intrige en geweld, dan is het van groot belang om bij de weergave van mijn definitie de tweede zin niet te vergeten. Anders zou iedereen zou wel communist willen noemen. Hiermee is natuurlijk nog niet gezegd, dat de volle definitie van wat een communist is waar is. Het gesprek daarover is ook zinvol en wil ik niet ontwijken. Ik kom hier straks nog even op terug.

Eerst nu uw drie kenmerken: 1. Een fundamentalist gelooft, dat de Schrift onfeilbaar geïnspireerd is en om die reden vaste grondslag voor leer en leven. U vraagt: wat in de wereld is er fout aan die stelling? Mijn antwoord is: niets. Het is pas in het tweede deel van mijn beschrijving van dit kenmerk (die ik overigens niet van mijzelf heb; ik volg hier voor het gemak de beschrijving van B. Wentsel Dogmatiek II, 576 e.v.) dat het spannend wordt, nl. een fundamentalist houdt er een heel speciale opvatting op na wat die onfeilbaarheid betekent, nl. feilloosheid in de (fotografische) weergave van de feiten. In mijn lezing ga ik op deze omschrijving breedvoerig in in de derde en vierde aflevering in Opbouw.

2. Het tweede kenmerk is volgens u: een strijdbare houding tegen alle bijbelkritiek en modernisme. Opnieuw vraagt u: wat is daar nu fout aan? Opnieuw is mijn antwoord: niets. U moet echter wel verder le-

zen, want de beschrijving van dit kenmerk ging in een zin zo voort: „en het bestrijdt deze in dezelfde rationele geest als waarmee het wordt aangevallen”. Om dit laatste gaat het natuurlijk! Boeken als 'De Bijbel heeft toch gelijk' en internationaal B. Warfield en in mindere mate C. van Til zijn daar voorbeelden van. 3. De Schrift spreekt met gezag op alle gebieden des levens. Direkt brengt hij de bijbel in stelling als ware het een handboek voor geologie en psychologie. U geeft hier mijn omschrijving korrekt weer, maar u vraagt: zouden ook wij niet (afgezien van het woord 'handboek') met bijbelse gegevens tegen evolutionisme en psychologisme moeten strijden? Mijn antwoord is: ja. Alleen ben ik van mening dat dat niet altijd 'direkt' kan gebeuren: d.m.v. het citeren van een bijbelplaats of z.g. bewijstekst. De kritiek gaat dus om het woordje 'direkt' en de visie op de bijbel als een handboek voor bijv. de psychologie, zoals dat bij J. Adams gebeurt of een handboek voor geologie, zoals dat in het creationisme gebeurt.

Intussen: waar zijn wij hier mee bezig? Weer voor de zoveelste keer gezellige muurtjes optrekken tussen christenen, die elkaar broodnodig hebben, maar zo nodig menen elkaar te moeten verketteren? Voor zover ik die indruk zou hebben gewekt mijn excuses. Soms was ik in deze lezing ook te kort en ik heb tot mijn schande ook nogal eens in de drukte van deze zomer een drukfout laten zitten. Maar... het hele artikel was toch bepaald niet onduidelijk in mijn ondubbelzinnige stellingname voor de historische betrouwbaarheid van de Schrift, en in de erkenning van mijn diepe verbondenheid met 'fundamentalisme', zoals het opkomt voor 'fundamentele' zaken. Alleen, waarom zou je daarbij nu nooit mogen zeggen: zo kan het niet, of: pas op dat je ijver geen onheilige ijver wordt. Zo waren mijn opmerkingen tegen het fundamentalISME bedoeld.

W.G. Rietkerk, Utrecht

J.C. Janse

Lokale cultus gewettigd (3)

of alleen offeren bij het centrale heiligdom? - Deuteronomium 12

Wellhausen's Schriftkritiek

Terecht heeft dr. Paul in zijn eerder genoemde proefschrift 'Het Archimedis ch punt van de Pentateuchkritiek' in een historisch en exegetisch onderzoek, (2e dr. 1988) de Schriftkritiek en bronnensplitsing uit de vorige eeuw in den brede bestreden. Julius Wellhausen (1844-1918) had immers het breekijs gezet in heel het Oude Testament, met een beroep op Deut. 12. Volgens hem bewees het voorschrift van de éne cultusplaats, in Deut. 12, dat Deuteronomium pas in de dagen van koning Josia ($\pm$ 680 v. Chr.) geschreven was. Immers toen pas, zei Wellhausen, is men begonnen met kracht te ijveren voor een centrale eredienst. En om dat te sanctioneren schreef men het Deuteronomiumwetboek.

Josia roeide de hoogtendienst uit en wilde zich daarvoor op een wet beroepen. De priesters zagen ook het belang daarvan in... en schreven Deuteronomium.

Maar dat betekende dan ook, volgens Wellhausen, dat Israël's godsdienst in de oudste tijden vrijwel gelijk was aan de heidense godsdiensten. De HERE was in het begin maar een God als alle andere goden. Langzaam, op evolutionistische wijze, ontwikkelde zich daaruit het eengodendom.

We noemen dit de Schriftkritiek van de Wellhausiaanse school. In allerlei Handboeken en Schriftverklaringen vindt men er de sporen van.

Wellhausen stelde dus: Deuteronomium moet dateren uit een tijd waarin de verhoudingen, waarvoor Exodus 20 bedoeld was, totaal gewijzigd waren.

Holwerda's voorslag

Om nu aan deze Schriftkritiek van de Wellhausiaanse school en al wat daarop volgde de wind uit de zeilen te nemen, heeft prof. B. Holwerda, hoogleraar te Kampen, (overl. 1952) gepoogd Deuteronomium 12 anders te lezen.

Hij meende dat Deut. 12, evenals Ex. 20, aan Israël toestond om op vele plaatsen te offeren, bij al hun steden en dorpen. Hij las daartoe: 'de plaatsen die ik verkiezen zal', meervoud. Anders, zo zei hij, kunnen we niet ontkomen aan de kritiek van Wellhausen.

Want, offerde Samuël niet op de hoogte, toen er al 'rust' was? De Kanaänieten waren al uitgeroeid. Bovendien: Elia klaagde dat de altaren van de HERE waren omgegooid. Dat wijst er toch op dat er in het

tiensammenrijk altaren voor de HERE waren?

En voorts: – aldus nog Holwerda – 't Zou onmogelijk geweest zijn voor de Israëlieten om b.v. vanuit het Noorden hun brandoffers en vredeoffers te gaan offeren in Jeruzalem. De Levieten zouden het te druk gehad hebben met heen en weer reizen, enz. enz.

Allemaal redenen voor prof. Holwerda om te denken dat het offeren op veel verschillende plaatsen ook volgens Deut. 12 geoorloofd moet zijn geweest.

Daarom las hij dus: 'de plaatsen, die ik verkiezen zal'. En hij concludeerde: „Israël heeft nimmer een wet gekend, die het volk bond aan één cultusplaats".⁷⁾

Geen wijziging van Deuteronomium 12

Wij kunnen echter prof. Holwerda in het wijzigen van de tekst van Deut. 12 niet bijvallen. Ten eerste is het, naar ook prof. dr. J.P. Lettinga oordeelde, taalkundig eigenlijk niet mogelijk om plaatsen te lezen voor *plaatsen*.

Maar bovendien: Exodus 20 en Deuteronomium 12 liggen geheel in elkaars lijn.

Want ook Exodus 20 stond het willekeurig kiezen van offerplaatsen en altaren niet toe.

Dat Israël er toch toe overging om op vele plaatsen te offeren, heeft allerlei oorzaken gehad, waaronder ook ongetwijfeld de scheuring van het rijk. Maar de hoofdoorzaak is de afval van het verbond, het 'overtraden van het verbond' (cf. 2 Kon. 18:12).

Het gaat daarom niet aan, om het offeren op allerlei plaatsen te sanctioneren door onjuiste interpretatie van Ex. 20 en door wijziging van de wet van het centrale heiligdom. Het offeren op allerlei plaatsen lag wel in de lijn van de heidense gedachte dat de godheid het maximum aan godsdienstige prestaties eiste. Iedere stad, ieder dorp moest 'dicht bij huis' gelegenheid hebben om daaraan te voldoen. Maar de HERE wilde dat juist niet. Omdat Hij Zelf de weg tot verzoening geopend heeft – bij het bloed van het verbond in de voorgeschreven dienst. Daarom moeten we de oplossing niet in de richting van wijziging van Deut. 12 zoeken.

Historische ontwikkelingen

Nu zeiden we in het begin, dat Ex. 20 en Deut. 12 zich heel wel samen laten lezen, als je ze maar met de latere ontwikkeling in haar histori-

sche verbanden ziet.

Verscheidene 'moeilijkheden' worden opgelost, zonder wijziging of Schriftkritische interpretatie. Men kan aanvoeren dat Samuël op de hoogte offerde bij Rama.

Maar ten eerste: De HERE had in zijn tijd de 'plaats van de rust' nog niet aangewezen. Dat deed hij pas in Davids dagen. Op een heel bijzondere manier, zoals we weten. Heel duidelijk wordt David er dan pas toe gebracht om de verzoeningsdienst in Jeruzalem te vestigen. Dan eerst is de historie zover voortgeschreden, dat Hij de plaats gaat 'verkiezen'. We lezen dat de HERE het vuur uit de hemel liet neerdalen op het brandofferaltair dat David op de dorsvloer van Arauna gebouwd had.

„De tabernakel des HEREN die Mozes gemaakt had in de woestijn, en het brandofferaltair stonden in die tijd wel op de hoogte te Gibeon, maar David kon daar niet voor God verschijnen om Hem te zoeken, want hij was bevangen door schrik voor het zwaard van de engel des HEREN" (1 Kron. 21:29,30).

Zo drong de HERE hem op op de dorsvloer van Arauna te offeren. „Toen zeide David: Dit is het huis van de HERE God, en dit is het brandofferaltair voor Israël" (1 Kron. 22:1).

Ten tweede: Samuël's offeren kan in verband gestaan hebben met de desolate toestand van het heiligdom. Immers: Silo was verwoest, de tabernakel stond te Nob (1 Sam. 21) en de ark stond ergens anders, te Kirjath-Jearim, in het huis van Abinadab (1 Sam. 7:1; 2 Sam. 6:2).

Ten derde: In die jaren waarin de HERE nog geen vaste plaats aangewezen had is Samuël, in die moeilijke situatie van een uiteengerukt heiligdom, bezig geweest de dienst van de verzoening overeind te houden.

Later, toen de tabernakel en het koperen brandofferaltair te Gibeon op de hoogte stonden, offerden David en Salomo bij dit centrale heiligdom (2 Kron. 1:6). Het was de voorname hoogte, wordt er gezegd. Het volk was gewoon op de hoogten te offeren. Maar er staat dan ook bij: „omdat tot op die dagen nog geen huis voor de naam des HEREN gebouwd was" (1 Kon. 3:2-4; 1 Kron. 16:39).

Dan komen de dagen van Salomo's vredeheerschappij. Het was de tijd waarin iedere Israëliet genoot van de rust onder zijn wijnstok en vijgeboom. Toen was er zeker gelegenheid om uit alle delen van het land

naar een centraal heiligdom te trekken. We lezen daarvan, in verband met de tempelinwijding: „Toen vierde koning Salomo het feest, en geheel Israël met hem, een grote schare, van de weg naar Hamath af tot aan de beek van Egypte, voor het aangezicht van de HERE...” (1 Kon. 8:65).

Belangrijk is daarbij ook, dat Salomo bij de tempelinwijding zelf, in zijn gebed, als hij aan het slot de HERE prijst, teruggrijpt naar Deut. 12 en Hem dankt voor de 'rust', het woord 'rust' gebruikt: „Geprezen zij de HERE, die Zijn volk Israël rust gegeven heeft, volgens alles wat Hij gesproken heeft; er is niet één woord on vervuld gebleven van al zijn goede woorden die Hij door de dienst van Zijn knecht Mozes gesproken heeft” (1 Kon. 8:56). Hij wist en zei het uitdrukkelijk: Dit was de situatie waarover de HERE in de woestijn door Mozes gesproken had. Nu was het gerealiseerd.

Bijzonder treffend is het, dat Salomo in dat gebed, als het over de tempel zelf gaat, ook rechtstreeks Deut. 12:5 aanhaalt en de tempel noemt „het huis, de plaats waarvan Gij gezegd hebt: mijn naam zal aldaar zijn” (1 Kon. 8:29). Mozes had die plaats zo reeds in Deut. 12:5 aangeduid. Zelfs David had al gezegd bij de voorbereiding van de tempelbouw: „De HERE, de God van Israël, heeft Zijn volk rust geschonken, en Hij woont voor immer te Jeruzalem; nu behoeven de Levieten de tabernakel en al zijn dienstgerei niet meer te dragen” (1 Kron. 23:25). – Ze hadden 'de rust' gekregen. Het zijn alle, evenzovele overtuigende bewijzen voor deze zaak. In verschillende Bijbeluitgaven en ook in de kanttekening van de Statenvertaling wordt bij deze teksten naar Deut. 12 verwezen.

Dat intussen het heentrekken naar het centrale heiligdom een onbeheerd achterblijven van hun bezittingen tengevolge had, behoefde geen bezwaar voor de Israëliet te zijn: De HERE had beloofd: „Niemand zal uw land begeren, wanneer gij opgaat, om voor het aangezicht van de HERE, uw God, te verschijnen drie malen in het jaar.” (Ex. 34:24).

Helaas heeft al spoedig afval en het verlaten van Gods verbond het gaan naar Jeruzalem in de weg gestaan. We denken aan de scheuring van het rijk, toen Jerobeam de grens van het tienstammenrijk sloot en de gouden stierkalfbeelden oprichtte en Bethel en Dan tot centra van eigenwillige godsdienst maakte. Hij *verhinderde* zijn volk om naar Jeruzalem op te trekken, en verdreef de priesters en levieten uit hun dienst.

Uit de manier waarop koning Abia er in zijn toespraak tot Jerobeam over sprak, blijkt wel heel duidelijk, dat

alleen de centrale verzoeningsdienst wettig was – „...wij nemen waar, wat ons door de HERE, onze God is opgedragen...” brandoffers, reukwerk, toonbrood, kandelaar; „maar gij hebt Hem verlaten” (2 Kron. 13:11). Deze exclusieve godsdienst van Jerobeam heeft ongetwijfeld het zoeken van alternatieve gelegenheden om offers aan de HERE te brengen, in de hand gewerkt. Dat zijn de altaren van de HERE geweest in het tienstammenrijk waar Elia over sprak. Die waren in een noodsituatie gebouwd, maar werden onder Achab omgeworpen en hebben voor de Baälcultus plaats moeten maken. *Het offeren op de hoogten, zowel in Efraïm als in Juda vindt echter veel meer zijn oorzaak in afval dan in een voorschrift van Deut. 12 – naar-*

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Tussen kerk en keuken

Hemel

„Als ik dood ga, hé”, zei Reinier, al kauwend op een boterham, „dan ga ik eerst naar de Here God en dan ga ik weer naar de aarde”.

Wij keken hem geboeid aan.

„Hoe kom je daar zo bij”, vroeg ik.

„En eet eerst je mond leeg.”

Demonstratief met op elkaar geknepen lippen at hij door. Dat gaf ons gelegenheid om zijn mededeling te verwerken en een passend antwoord te geven.

„Je bent nog heel jong... Je gaat zo maar niet dood”, zei Joris.

Reinier haalde zijn schouders op.

„Je kunt best doodgaan als je klein bent...”

Nu was daar niets tegen in te brengen en ik vroeg hem nog eens „Hoe kom je daar eigenlijk bij, Reinier... wie zegt dat?”

Ik wist zeker, dat deze gedachte niet van zijn meester afkomstig was, want dat is een uiterst rechtzinnig man, behorend tot 'de Vergadering der gelovigen'. Onderwijs is voor hem een middel om het evangelie te brengen en hij vertelt de bijbelse verhalen met zoveel gloed, dat ik haast handenwrijvend tegen hem zei, toen bekend werd dat hij Reinier een jaar onder zijn hoede zou krijgen: „Ik heb al tegen mijn man gezegd... We hoeven een jaar niets te doen aan de godsdienstige opvoeding van Reiniertje”.

Hij reageerde geschokt en ik troostte meteen dat het maar bij wijze van spreken was en dat deze opmerking een bedekt compliment inhield. De weifelende blik die ik kreeg, getuigde ervan dat zijn gunstige opinie over de degelijke Nederlands Gereformeerde opvoeding een deuk had gekregen. (Er even van uitgaande dat hij die had).

Reinier had zijn boterham achter de kiezen en formuleerde keurig een

de-exegese-van-prof. Holwerda.

De neiging van het menselijk hart om veel godsdienstigheid te doen heeft Israël en Juda verleid om het meer en meer in de richting van de heidense gewoonten te zoeken – zodat zij tenslotte op elke hoogte offerden en uiteindelijk in grove afgodendienst vervielen. Dat in de geschiedenissen van de koningen die reformatie zochten nog telkens vermeld moet worden: „De offerhoogten verdwenen echter niet uit Israël” (2 Kon. 15:17), of „Nog steeds slachtte en offerde het volk op de hoogten”, onder Joas b.v. (2 Kon. 14:4), bewijst op zichzelf al, dat de lokale cultus in geen geval een wettige zaak was.

7) B. Holwerda, a.w. pag. 26.

(wordt vervolgd)

antwoord. „Dat zeggen jullie zelf toch. Eerst ga je dood en dan ga je naar de Here God en dan ga je naar de nieuwe aarde”. „O... bedoel je het zo”, zei ik, opgelucht dat er geen reïncarnatiegedachte schuil ging achter zijn opmerking.

Vrijwel ieder kind heeft een periode waarin het een levendige belangstelling heeft voor het hiernamaals. Toen onze oudste kinderen in leeftijd zo'n beetje om de tien jaar cirkelden, las mijn man 's avonds na het eten, voor uit de kinderbijbel van Anne de Vries: 'Mozes gaat naar de hemel'.

De kinderen luisterden aandachtig en toen het verhaal uit was, zei Janneke bespiegeland: „In de hemel is geen honger meer en geen dorst.” „Nee”, zei Jan Wiepke, „en je kan er geen pijltjes schieten ook, want dát doe je toch niet in de hemel.” Er klonk duidelijk spijt door in zijn stem, dat één van zijn favoriete bezigheden van dat moment, in de hemel niet meer beoefend zou worden.

„Toch zul je je er niet vervelen hoor”, merkte Janneke op met het air van een ingewijde. „Dat zegt God zelf in zijn boek... ik denk dat er in de hemel speelgoed is”.

Voordat de jongens de kans kregen hier op in te haken en verlanglijstjes voor de hemel samen te stellen, legde mijn man de losgeraakte band en het scheppingsverhaal weer op de rest van de kinderbijbel. (Ik laat u zo even fijntjes weten, dat de zorg van Reiniers onderwijzer overbodig was, want als een kinderbijbel uit elkaar valt wordt er veel uit gelezen). Toen zei hij met vaderlijk gezag: „We weten niet hoe het in de hemel is... Alleen dat we er heel gelukkig zullen zijn.”

Dat stemde de kinderen tevreden. Hun moeder ook trouwens!

Mance ter Andere, Ede

Leven uit genade – weten om te gaan met je mogelijkheden – (II, slot)

In het eerste deel van mijn artikel werd, uitgaande van de tegenstelling genade-verdienste, stilgestaan bij de noties genade en heil, en nagedacht over de bij de schepping bepaalde plaats van de mens en de keuzemogelijkheid die daaraan inherent is.

In dit tweede deel wil ik nadenken over het geven van vorm aan de hand van normen en de consequenties daarvan. Het artikel zal worden besloten met een paar opmerkingen over (het wezen van) de christelijke gemeente.

Wet en norm

Dezelfde wetmatigheden die in het geschapene het evenwicht mogelijk maken (zelfs de terminologie getuigt ervan), kunnen chaos veroorzaken. We zien dit gebeuren ten aanzien van de 'natuurkrachten' op onze planeet en in de kosmos. Het is de naam die in het voetspoor van zijn Schepper, Die uit woestheid en ledigheid de dingen naar hun aard formeerde, iets in de chaos kan bedwingen, cultuur kan bedrijven, vorm mag geven. Dezelfde wet – bijvoorbeeld – die de zee haar verwoestende kracht geeft, wendt hij aan om haar te weerstaan en heilheid te bewerken. Wij geven dagelijks dingen vorm. De norm is dat er een steeds hogere vorm van sjalom zal ontstaan. Noem het evolutie. Daarin komt het geschapene tot zijn bestemming. Ontplooiing in samenhang. Vrede, recht, ontwikkeling tot optimale heilheid. Door elke 'dijk' en elke 'dam' waarmee, overeenkomstig Gods goede norm, in welke vormgeving dan ook welk stukje chaos dan ook wordt beteugeld, wordt iets heilzaams verricht, wordt een stukje heil bewerkt. Het is geweldig dat christenen en barmhartige, vredeachtende, rechtbetrachters 'samaritanen' op die manier nog samen aan de slag kunnen voor een 'Green Peace' en 'Amnesty International', in ontwapeningsbesprekingen en ontwikkelingswerk. In allerlei organisaties. Ingenieurs en bouwvakkers. Medici en farmaceuten. Vorm geven. Chaos bedwingen. Misvorm corrigeren. Leren van gemaakte fouten. Verder komen. Cultuur bedrijven. Heilzaam bezig zijn. Met steeds betere materialen, steeds doelmatiger methoden en steeds verfijndere gereedschappen *).

De anti-norm

Wie zich bij het vormgeven binnen de (kleine) ruimte van zijn mogelijkheden niet laat leiden door de Goddelijke norm die op ontplooiing in samenhang is gericht, maar door die van het ego-centrisme, wrikt zijn stukje belang los uit die goede samenhang.

De Here Jezus zei eens: „Wie met mij niet vergadert, die verstrooit”. Dat kun je heel specifiek toepassen op kerkvorming, maar ik denk dat kerkvorming ondergeschikt is aan het totale heilswerk, de heelmaking op kosmisch niveau. Wie in zijn denken en doen niet op Heelheid is gericht, die maakt brokken. Hij werpt uiteen, stelt zich in dienst van de diabolos, de uiteenwerper, de duivel.

De misvorming, de chaotisering volgens de anti-norm, neemt wanstaltiger proporties aan naarmate methode en instrumentarium geperfectioneerd worden. Een stad als Bayrut wordt tot een puinhoop door de moderne vernietigingsmiddelen van de rivaliserende belangengroepen. Op Pleinen van Hemelse Vrede worden terwille van het belang van de voortgang van ideologische heilsplannen jonge mensen die hongeren en dorsten naar gerechtigheid onder de rupsbanden van tanks verpletterd. En in het belang van de handhaving van verabsoluteerde 'waarheden' en gefossiliseerde vormen worden kerken gescheurd en vredeskinderen vervolgd. De zee raakt vol met de residuen van de grote economische belangen. Onze bommen sterven aan ons eigen belang. Onze kinderen worden aan onze belangen opgeofferd en geaborteerd. De belangen van de boer staan tegenover die van het milieu. De belangen van het rijke 'Westen' tegenover die van het arme 'Zuiden'.

Leven vanuit de hoop

In die ambivalente wereld leven we dan. Priesters en levieten, kerkelijke en wereldlijke leiders die godskinderen en medeschepselen genadeloos laten vallen. Vanwege hun belang. Barmhartige Samaritanen die oppakken wat wij, en wie wij, christenen, laten liggen. Kunnen wij die wereld redden? Moeien wij de uiteindelijke Vrede brengen? Het 'eeuwige' recht? De door de Schepper bedoelde, tot volmaaktheid gekomen, Heelheid? Wie houdt zich ten volle aan de norm? Niemand! 'Ongelovigen' niet en christenen niet. Is dat niet om wanhopig van te wor-

den? Nee hoor! Want wat wij moeten doen, dat heeft Christus al gedaan. Hij heeft in onze plaats aan de Norm voldaan. Hij heeft 'de wereld overwonnen'. Wat wij doen, doen we binnen het veilige raam van Zijn almacht. Hem is gegeven alle macht. We doen het in Hem. We doen het met Christus mee. Vanuit de vergeving die steeds weer nieuwe kansen biedt. Op grond van de Verzoening, waarmee de Heelheid in de relatie met onze Schepper is hersteld. We kunnen dus heel dankbaar heel hard aan de slag. Wie uit genade leeft, weet om te gaan met zijn mogelijkheden – én te leven met zijn onmogelijkheden.

De christelijke gemeente

Vrede, Recht en Heelheid krijgen vorm in de christelijke gemeente. Dat is een 'organisch' geheel leert ons de Bijbel. Een lichaam waarin de leden niet elkaars rivalen maar elkaars componenten zijn. De gemeente biedt de juiste biotoop voor godskinderen. Het is daarom dwaas als het gemeentelijk functioneren wordt versmald tot enkel de zondagse eredienst.

In de gemeente is er – maar dan ook heel concreet – ruimte voor de ontplooiing van alle leden. Daar krijgen alle talenten hun kans. Elke individuele ontplooiing is een verrijking voor het geheel. Daar weet men flexibel om te gaan met mogelijkheden. Daar kom je voortdurend verder in het vormgeven aan eredienst en dienstbetoon. Daar is geen sprake van discriminatie. Ieder telt zoals hij of zij is voluit mee. Vrouwen en mannen. Oud en jong. Geletterd en ongeletterd. De welbespraakten en de zwijgers. Binnen die samenhang mag je je ontplooiën overeenkomstig je eigen aard en begaafdheid. Aan de christelijke gemeente zie je hoe het eigenlijk hoort. Als juist dat er aan ontbreekt, kun je in feite niet eens van een gemeente (= gemeenschap) spreken, wat voor ware kenmerken er volgens het boekje ook zijn.

De gemeente is de plaats waar gelovigen het Woord delen (ook letterlijk, in het heilig avondmaal), dat hen met elkaar en met hun Vader-Schepper verbindt, dat Gestalte heeft gekregen in Jezus, hun Heer, en dat (de) Heilige Geest verleent om er zelf gestalte (vorm) aan te geven. Zelfs het 'goed' krijgt in de gemeente weer de saamhorige status.

In de gemeente wordt vorm gegeven

aan de christelijke Boodschap. De gemeente als voorbeeld-ige proeftuin middenin een door 'belangen' aangetaste samenleving. Flexibele levenskern. Flexibel van omvang, samenstelling en vormgeving. Flexibel in het inspelen op de mogelijkheden in de voortgaande ontplooiing van de cultuur.

De 'kerk' moet af van het tempo van het traagste (lees: weerspanningste) schaap. Behoudzucht biedt geen behoudenis. En met orthodoxe haarkloverij en formulebewaking wordt geen redding bewerkt. Het is het proces van gehoor geven aan het levende Woord, waarin eis en be-

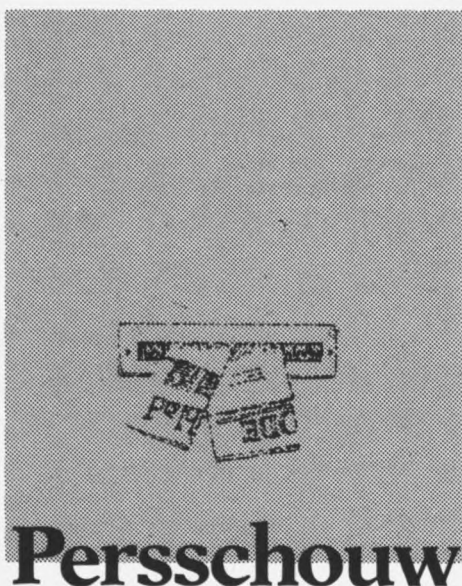
lofte genadig bijeen zijn.

Er wordt, mijns inziens, teveel 'gepreekt' tegen de afval. Er wordt met de belijdenispapieren gewapperd. We roepen op tot bekering, maar ook tot terugkeer in onze mottenballensfeer. Dat werkt niet. Dat werkt trouwens nergens, in welke sociale context dan ook, of die nu communistisch of islamitisch of gereformeerd heet. Als het elan en de flexibiliteit er uit zijn versteent de zaak. En de aard en de hoge staat van het scheidsel mens verdragen dat niet. In de gemeenschap en daarom juist in de gemeente, behoren de voorwaarden aanwezig te zijn voor de optimale

ontplooiing van elke individu. Daar is de gemeenschap zelf, voor haar eigen voortgaande ontwikkeling en functioneren, van afhankelijk. Ontwikkeling in samenhang. Vrede stichten, recht betrachten, heelheid bewerken.

Moet God het doen? Hij doet niet anders. Wij kunnen nog wel even vooruit.

*) Dit element mis ik nogal eens, bijvoorbeeld in de lezing van onze broeder, professor Schuurman, gehouden op de studiedag, georganiseerd door de Evangelische Hogeschool, op 25 februari jl. (zie Amersfoortse Studies nr. 3)

Wij spraken met... (II) (slot)

Bij alle waardering binnen onze kerken voor wat in de Gereformeerd-vrijgemaakte en Nederlands-Gereformeerde kerken op het gebied van onderwijs, opvoeding en bevordering van bijbel- en geloofs-kennis wordt gedaan, bij alle respect ook voor veel ethische opvattingen die binnen uw kerken worden voorgestaan, wordt onder ons door velen echt geestelijke toenadering toch onmogelijk, om niet te zeggen ongewenst geacht, vanwege een te optimistische gemeentebeschouwing binnen uw kerken. Men vindt dat uit veel prediking in uw kerken sterk de gedachte spreekt dat de hele gemeente uit ware gelovigen bestaat; dat bij degenen die binnen de lichtkring van het Evangelie zijn geboren en door de doop tot de gemeente zijn komen te behoren, geen geestelijke verandering meer hoeft plaats te vinden in de zin waarin de bijbel over de noodzaak van wedergeboorte spreekt. Veel prediking in uw kerken wordt te weinig onderscheidenlijk gevonden, in deze zin dat zij de ware gelovigen te weinig onderscheidt van degenen bij wie het geloof (nog) geen wezenlijk door Gods Geest bewerkt bestanddeel van het leven vormt. Hoe reageert u op bezwaren als deze?

Ds. Janse: „In deze vraag zit voor mij iets schematisch, iets van wat in de prediking altijd aan de orde moet komen. In de prediking in onze kerken wordt uitgegaan van Gods rijke en welgemeende beloften, zonder overigens afbreuk te doen aan de oproep tot bekering. We moeten er echter voor oppassen dat we in de prediking niet te veel met de mens bezig zijn. Het gevaar is groot dat de mens centraal komt te staan. Er zijn mensen die zich graag koesteren in de moeiten van het geloof en die in de vragen rond het subjectieve van het geloof door de prediking graag worden gekoesterd. Ik ontken overigens niet dat er onderscheidenlijk moet worden gepreekt. In het Woord van onze God komen we ook de woorden tegen 'Beproof u zelf of gij in geloof zijt'. Als ik over die woorden moet preken dan preek ik er ook over, ernstig en indringend, maar ik kom niet in elke preek met dezelfde vragen terug. Rechte prediking gaat uit van het levende spreken van Gods Woord. De vragen naar de echtheid van het geloof komen in dat Woord wel degelijk aan de orde. Christelijk-gereformeerden gaan naar mijn gevoel met die vragen wel eens te schematisch om.”

Ds. Smouter: „Ja, die optimistische gemeentebeschouwing krijgen wij vaak voor de voeten geworpen, maar als we nu eens zouden willen naspreken wat de belijdenis over de gemeente zegt: 'vergadering van ware christgelovigen'. En wat te zeggen van de apostel Paulus, die de gemeente aanspreekt als 'geliefden in Christus'. Toen ik hierop in uw kring eens wees, werd van christelijk-gereformeerde zijde opgemerkt, dat wij intussen méér weten dan Paulus. Ik denk echter dat Paulus heel goed heeft geweten dat er kaf onder het koren zat, maar dat weerhield hem niet de gemeente aan te spreken op wat zij was en in elk geval behoorde te zijn. In de gesprekken komen noties aan de orde als de noodzaak van wedergeboorte, de algehele verdorvenheid van de mens, dat we van nature kinderen des toorns zijn en van dood levend moeten worden, dat er in ons leven een structurele geestelijke

vernieuwing moet plaatsvinden. Ik preek over deze dingen als de tekst daartoe aanleiding geeft. Overigens ontken ik niet dat de vragen hierover van uw kant voor ons aanvullende betekenis hebben. Wel doet mij soms pijn de wijze waarop door sommigen onder u over het verbond wordt gesproken. Wij moeten niet te veel bezig zijn met wat er in ons leven moet gebeuren. Beter is acht te geven op wat er is gebeurd. En dat is veel. In uw kerken wordt, als het op de beloften van God aankomt, gezegd: wees er werkzaam mee. Wij zeggen: neem ze aan.”

Ds. Janse: „Het is onze roeping om te zaaien. We moeten niet te veel aan de plantjes rukken.”

Toen in een gezamenlijke kerkeradsvergadering tussen Nederlands-gereformeerden en christelijk gereformeerden het onderwerp huisbezoek aan de orde was, maakte een christelijk-gereformeerde broeder de opmerking dat het binnen zijn kerken nog wel eens voorkomt dat mensen voor zichzelf in onzekerheid zijn rond de vraag of zij persoonlijk ook werkelijk mogen delen in het heil dat Christus heeft verworven. Toen van de andere kant de opmerking werd gemaakt dat men dat in eigen kring niet kent, ontlokte dat bij zijn medebroeder de ontboezeming: „Misschien zou het niet zo slecht zijn als wij die vraag ook eens naar ons toe zouden krijgen.” Hoe kijkt u tegen deze laatste opmerking aan?

Ds. Janse: „Ik heb in die vergadering ontkend dat het bij ons niet voorkomt. Er zijn ook onder ons mensen bij wie zich rond de persoonlijke geloofsvragen onzekerheid manifesteert. 't Is goed om over de zekerheid van het geloof te spreken, als het maar niet gebeurt om elkaar onzeker te maken. Er is het gevaar dat het gevoel van onzekerheid wordt gecultiveerd. Dan krijgt het iets ongezonks. Mijn grootmoeder heeft dikwijls in onzekerheid geleefd. Zij tobde met de vraag: ben ik wel een kind van God. Aan haar sterfbed zei de dominee: 'God is in uw leven veel dank en lof aan u te

kort gekomen'. Daar schrok ze wel van. Enerzijds moet het besef bij ons leven: God zegt in Christus royaal toe. Anderzijds past ons beschroomdheid. 't Is zo geweldig, dat je best eens mag zeggen: en is dat nu ook voor mij? 't Kan eigenlijk niet! Maar het getuigt van het diepste ontzag voor de Here als je zijn Woord en zijn beloften gelovig aanneemt. Zie het vooral niet altijd als een teken van vroomheid als men zich onzeker toont. In het koesteren van twijfel ligt een groot gevaar.'

Ds. Smouter: „Geloofsvertrouwen en geloofszekerheid mogen niet gebaseerd zijn op onze ervaring. Zekerheid kan niet wortelen in ons gevoel. Natuurlijk, er is het 'hoort wat mij God deed ondervinden', maar men moet er voor waken in het geloof alles op die ene kaart van de persoonlijke gevoelens te zetten. Nee, geloof is nooit vanzelfsprekend. We hebben zeker acht te geven op wat de Here in ons leven doet, maar laten we ervoor oppassen dat we met ons geloof niet gaan koketteren. Dat leidt slechts tot verheerlijking van de mens, soms in de gedaante van hoogmoedige nederigheid. Met al te diep in de persoonlijke gevoelens van mensen te graven kan men ook het gevaar lopen de verslagen harten van gelovigen kleinmoedig te maken. In gesprekken over het Heilig Avondmaal, over de mate waarin door de gemeenten aan de viering wordt deelgenomen, heb ik vanuit uw kring meerdere malen gehoord: 'bij ons houdt men het midden tussen veel en weinig avondmaalsgangen'. Ik moet u zeggen dat ik dit een verfoeilijk evenwichtsdenken vind.'

In de gesprekken tussen uw en onze kerken vallen dikwijls de begrippen 'toeëigening des heils' en 'bevinding'. Welke betekenis hebben deze begrippen voor u? Binnen uw kerken bestaat de indruk dat deze begrippen binnen onze kerken, althans binnen een deel daarvan, zijn gevuld met wat men wel een enigszins ziekelijke inhoud pleegt te noemen en dat ze in de prediking vaak worden overgeaccentueerd. Is dat ook uw gevoel?

Ds. Smouter: „Bij toeëigening des heils hebben we het over de manier waarop het heil, waarover God in zijn Woord spreekt, in ons leven vervulling vindt. En dan praten we over een geheimenis. Voor Israël was er de belofte het land te mogen binnengaan. In Christus is er voor ons de belofte in het koninkrijk Gods te mogen ingaan. Moet ik nu met de gemeente veel spreken over de aarzeling om dat te geloven, dat aan te nemen? De predikant die daarover aarzelend doet is als de verspieters destijds, die zeiden: het is een mooi land maar we komen er niet in. Onder bevinding wil ik verstaan alles wat God doet groeien in ons

leven, als vrucht van de Geest. Als iemand liefde, vrede en lankmoedigheid bij zich of anderen mag waarnemen dan mag daarin bevonden worden dat Gods Geest in ons leven werkt. In hoogten en diepten van het geloof, in blijdschap en twijfels mogen de gelovigen persoonlijk in hun leven ondervinden dat het Woord van God levend, krachtig en waar is.'

Ds. Janse: „Ik denk bij toeëigening des heils vooral aan wat het doopsformulier zegt over 'dat de Heilige Geest ons toeëigent wat wij in Christus hebben'. Dat is gans iets anders dan wat een mens als zelfwerkzaamheden rond het geloof heeft. Bevinding is voor mij het ondervinden dat het Woord van de Here waar is. We moeten geen gelijktaken zetten tussen bevinding en incidentele en momentele ervaringen die men op een bepaald moment heeft en die men op een ander moment mist. Wanneer iemand sterft is een veel gehoorde vraag: heeft zij of hij nog iets gezegd? Laat men daarmee voorzichtig zijn. Het gaat hier om heel subtiele dingen. En mag men er blij en dankbaar voor zijn als de Here ook in de laatste momenten nog iets van zich laat merken. Maar allesbepalend is dat niet. Dat zijn de ontwijfelbare beloften van God alleen.'

Wat zijn voor dit moment de grootste belemmeringen op de weg naar elkaar?

Ds. Smouter: „De moeilijkheden zitten niet in 'dit of dat'. We kijken wederzijds te veel naar wat onze smaak is. Als een christelijk-gereformeerde ambtsdrager een tijdje geleden de opmerking maakte, dat hij zich onder de prediking van de Nederlands-gereformeerden allesbehalve happy zou voelen dan weet ik dat soortgelijke opmerkingen in omgekeerde richting ook bij ons worden gemaakt. Beter zou zijn onszelf en elkaar in alle ernst af te vragen wat ons nu eigenlijk samenbindt in Christus en ten opzichte van elkaars prediking de zuivere toetssteen van het Woord te hanteren. Overigens ben ik van oordeel dat het gebod tot kerkelijke eenheid niet inhoudt dat tot elke prijs organisatorische eenheid moet worden nagestreefd.'

Zo, dat was een heel verhaal! Maar ik vind, dat mijn beide kollega's de juiste woorden en termen hebben weten te vinden om op een weloverwogen manier de bewuste vragen te benatwoorden. Ik moet er wel bij zeggen, dat de interviewer alle ruimte in zijn vraagstelling bood om optimaal op bepaalde problemen in te gaan.

We verlangen naar eenheid als het goed is. Maar de uitgestelde hoop krenkt het hart, zegt de Bijbel (St. Vert.). En dat vind ik ook van toepassing op de eenwording met de christelijke gereformeerden. Op iedere

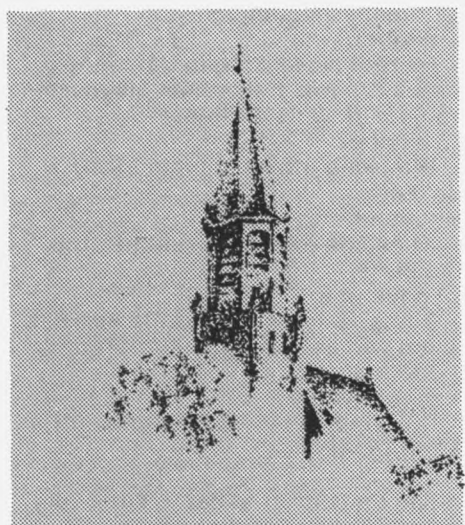
plaats verloopt het weer anders. Maar van de chr. gereformeerde zijde heeft men het over een patstelling. En hoe valt die te doorbreken? Niet in vredesnaam, maar in de Naam van de Vrede, Christus Jezus! Niet alleen in de politiek, maar ook in de kerk komt er vaak veel vlees en wereld bij. Men kijkt soms uitsluitend naar de uitkomst en gaat één en ander berekenen, maar het doel nl. Gods eer verbleekt dan of verdwijnt geheel uit het oog. En dat is een fataal minpunt. Men heeft het van alle kanten over een eigen kerkelijke identiteit. Ik ben daar niet zo ondersteboven van. Als we het echt menen, dat uiteindelijk ons aller identiteit als mensen, die de pretentie voeren gereformeerd te zijn en te willen blijven, bepaald wordt door de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis en voorts door regels, die ontleend zijn aan het gereformeerde kerkrecht, dan moet er van een duidelijke toenadering sprake zijn.

Je hoort in dat kader nog wel eens spreken van een bepaalde achterban. Het zou allemaal wel lukken, zo poneert men, als die achterban in onze kerk zich maar niet zo sterk maakte. Ik begrijp heus wel wat men bedoelt. Een groep in de gemeente kan de boot van de eenwording om verschillende redenen afhouden. En al die broeders en zusters mogen van mij best een eigen inbreng hebben en hun eigen woordje meespreken. Maar wanneer kerken elkaar gevonden hebben en elkaar als wet-tige kerken van Jezus Christus hebben aanvaard zal de achterban ervan overtuigd moeten worden, dat hij zich moet voegen en in vertrouwen de zaak moet leggen in de hand van de HERE. Laat niemand de indruk wekken, dat hij terwijl hij Christus als Koning van de kerk belijdt toch nog zijn eigen kroontje wil ophouden. Wij moeten de christelijke gereformeerden en de vrijgemaakt gereformeerden concreet laten merken, dat wij serieus streven naar een vorm van schriftuurlijke eenheid, waarbij ootmoed en beslistheid SAMEN optrekken!

En als zij echt leven uit het principe van de Afscheiding van 1834 zullen zij ook vandaag zonder binding aan bepaalde eigen beginselen en zonder de eis tot integrale ratifikatie van allerlei kerkelijke besluiten bereid zijn te verenigen met elke op Gods onfeilbaar Woord gegronde kerkvergadering. Anders wordt het verleden waarop men zich steeds beroept het zwijgen opgelegd en is de historie een grafkelder geworden. De piëteit heeft dan het laatste woord. Maar je hebt afscheid genomen van de geschiedenis! En dat is helemaal niet in overeenstemming met het getuigenis van Gods Geest in de Bijbel en bevordert dus niet de bouw van een waarachtig oekumenische kerkgemeenschap.

Enschede

O. Mooiweer

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Amsterdam-Centrum

De afscheidsdienst van drs. H. de Jong zal plaats hebben op 8 oktober om 19.00 uur in de aula van het Pieter Nieuwland College, Nobelweg 8.

Ned. Geref. Kerk/Chr. Geref. Kerk van Nieuwegein

Het scribaat berust thans bij: Mevr. M.S. de Best-de Roover
Othellolaan 18
3438 VP Nieuwegein
Tel.: 03402-40370

Stukken bestemd voor de kerkeraad dienen te worden gezonden aan het adres: Postbus 296, 3430 AG, Nieuwegein.

Ned Geref. Kerk van Heerenveen

Het scribaat berust bij: H. Peereboom
Postbus 207, 8440 AE Heerenveen
Tel.: 05130-88747

Na overleg met de leden van de wijk Drachten heeft de kerkeraad besloten het beleggen van diensten in Drachten niet langer te continueren.

Ned. Geref. Kerk van Bilthoven

Praeses van de kerkeraad is ds. F. Gerkema, J.J.P. Oudkwartier 41, 3723 ZB Bilthoven, tel.: 030-284052. Het scribaat berust bij: Chr. Geerse, Zernikeweg 46, 3731 KE De Bilt, tel.: 030-203227. Diaconie: J.H. Zwaan, Waterweg 7, 3731 HC De Bilt, tel.: 030-201279. Preekvoorziening: Mevr. G.J. ten Dolle-Vink, Hazelaar 12, 3723 TN Bilthoven. Tel.: 030-290537.

Ned. Geref. Kerk van Nijverdal

Het scribaat berust bij: G.J. Kroeze, Hammerweg 28, 7447 SM Hellen-doorn. Tel.: 05495-1366. Het adres van de diaconie luidt: J.H. Welleweerd, Frans Halsstraat 4, 7442 KL Nijverdal. Tel.: 05486-17994.

Regio Arnhem van de N.G. Kerken

Candidaat G. Vrooland te Apeldoorn werd door de regio een dezer dagen beroepbaar gesteld.

Ned. Geref. Kerk van Amstelveen

Het scribaat berust bij: P.C. Wolters, Punter 409, 1186 RA Amstelveen. Tel.: 020-434212.

Ned. Geref. Kerk van 's-Gravenhage

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op ds. H. Schuurman, predikant te Dronten.

Ned. Geref. Kerk van Doorn

Ds. W. Borgdorff is geslaagd voor zijn doctoraal examen.

Ned. Geref. Kerk van Heerde.

Ds. Tj. Baron zal 1 oktober a.s. afscheid nemen van zijn gemeente en 15 oktober bevestigd worden in Bunschoten-Spakenburg, waarna het in zijn voornemen ligt op 4 januari 1990 te vertrekken naar Zuid-Afrika.

Nederlands Gereformeerde Kerk in Barendrecht

De Nederlands Gereformeerde Kerk van Barendrecht heeft op zaterdag 9 september haar nieuwe kerkgebouw aan de Dorpsstraat 178a officieel in gebruik genomen. 's Avonds is er een bijeenkomst met de gemeenteleden en een aantal genodigden, onder wie loco-burgemeester L. Kok en afgevaardigden van andere kerken geweest.

Sinds eind augustus houdt de Nederlands Gereformeerde Kerk haar wekelijkse kerkdiensten in het nieuwe gebouw. Daarmee is een einde gekomen aan het jarenlange gebruik van de aula van de Groen van Prinstererschool aan de Dr. Kuypersstraat in Barendrecht. Het kerkgenootschap moest een andere huisvesting zoeken omdat het schoolbestuur verbouwplannen heeft voor de aula, waardoor deze minder geschikt wordt voor het houden van grote bijeenkomsten.

Digitaal

Het gebouw waarin de Nederlands Gereformeerden om negen uur 's morgens en vier uur 's middags hun diensten houden, is een voormalig bedrijfspand, dat in 1988 werd aangekocht. Vanaf februari van dit jaar is het verbouwd tot een echte kerkzaal, die ruimte biedt aan zo'n driehonderd mensen. Met de aankoop van het pand en de verbouwing was een bedrag van 850.000 gulden gemoeid. De kosten konden worden beperkt dankzij veel zelfwerkzaamheid van de gemeenteleden. Ook de opbrengst van de activiteitendag op 3 juni (zo'n 12.000 gulden) is gebruikt voor de kerkbouw. Verder kon de kerk een woonhuis aan de Alblas verkopen. Dit huis werd gebruikt voor vergaderingen en catechisatie, maar werd overbodig omdat voor de activiteiten in het nieuwe kerkgebouw zelf ruimte aanwezig is. Voor de begeleiding van de gemeentezang is het gebouw voorzien van een digitaal-elektronisch orgel van het Nederlandse merk Cantor. De plaatsing van een mechanisch pijp-

orgel bleek om financiële redenen niet haalbaar.

Parkeren

De Nederlands Gereformeerde Kerk van Barendrecht vervult een streekfunctie. De gemeenteleden komen behalve uit Barendrecht ook uit Ridderkerk, Rotterdam-Zuid en de Hoeksche Waard. Het terrein voor het nieuwe gebouw kan weliswaar dienst doen als parkeerterrein, maar is niet groot genoeg voor alle auto's van de kerkgangers. Het kerkbestuur heeft de gemeenteleden uit Barendrecht dan ook opgeroepen om bij de zondagse kerkgang de auto zo veel mogelijk thuis te laten, zodat de parkeerruimte beschikbaar blijft voor de kerkgangers uit andere plaatsen in de regio.

De Nederlands Gereformeerde Kerken vormen een kerkgemeenschap van gereformeerde signatuur, na 1968 ontstaan uit de Vrijgemaakte Kerken. Van deze laatsten verschillen ze door een minder strakke kijk op de 'enige ware kerk'. Er wordt

Veel zorg hebben de gemeenteleden besteed aan de inrichting van het kerkgebouw.

De 'toren' steunt niet alleen de luifel bij de ingang, maar geeft het voormalige bedrijfspand ook het aanzien van kerkgebouw.

wel veel nadruk gelegd op de binding aan de Bijbel, maar minder op tradities. De kerkorde is heel beknopt, met veel nadruk op de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerk. De Nederlands Gereformeerde kerken tellen 30.000 leden.

Afscheid ds. J.M. Smelik als legerpredikant

Op 28 september j.l. werd ds. Smelik wegens het bereiken van de 55-jarige leeftijd functioneel ontslagen als krijgsmachtpredikant. Ds. Smelik is in 1965/1966 16 maanden legerpredikant geweest in Oirschot, daartoe afgestaan door zijn toenmalige gemeente Almkerk-Werkendam. Per 1 augustus 1974 werd hij uitge-

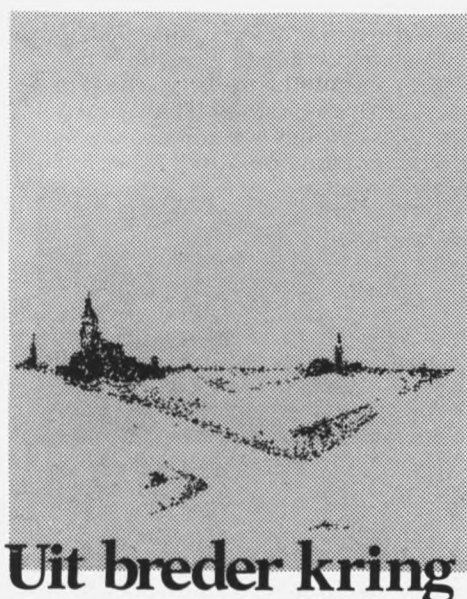

zonden door de kerk van Rotterdam-Overschie als legerpredikant in vaste dienst. Tot 1 september 1979 was hij opnieuw in Oirschot werkzaam als bataljons- en brigadepredikant bij de 1e Divisie '7 december'.

Sinds begin 1982 verricht hij zijn taak in het Militair Hospitaal 'dr. A. Mathijssen' te Utrecht en in het Revalidatiecentrum te Doorn.

Ds. Smelik wil in alle opzichten binnen en buiten de Ned. Geref. kerken actief blijven.

Zijn adres luidt:
van Doesburglaan 22,
3431 GB Nieuwegein.
Tel.: 03402-43364.

Uit breder kring

Christelijke medische ethiek in een pluralistische samenleving

Onder deze titel organiseert het Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut aan de Rijksuniversiteit te Groningen een serie colleges, die een bijdrage willen leveren aan de discussies over actuele medisch-ethische vraagstukken. Het is de bedoeling hiermee degenen die zich willen bezinnen op hun (toekomstige) verantwoordelijkheid in de gezondheidszorg, een handreiking te doen. Daarbij zullen de volgende onderwerpen aan de orde komen:

5 oktober:

- Principes in de medische ethiek
- Kan er nog van een christelijke bijdrage aan de medische ethiek gesproken worden (Prof.dr. J. Douma)

19 oktober:

- Arts-patiënt relatie; recente veranderingen daarin (G. Glas, psychiater)

2 november:

- Status van het menselijk embryo
- In-vitro-fertilisatie (Dr.ir. H. Jochemsen)

16 november:

- Leven en dood als waarden in onze cultuur (G. Glas, psychiater)

Zoals uit de titels reeds naar voren komt zal zowel aandacht besteed worden aan ethiek in het algemeen als aan enkele medisch-ethische vraagstukken.

Deze voordrachten zijn in eerste instantie bedoeld voor studenten in de geneeskunde, m.n. de ouderejaars, maar staan open voor alle belangstellenden.

Plaats: Fakulteit Geneeskunde, Groningen. Op 21 september, 5 oktober, 19 oktober en 2 november: kleine collegezaal tandheelkunde/-verloskunde, ingang tandheelkunde, Antonius Deusinglaan. Op 16 november: collegezaal psychiatrie AZG terrein, Antonius Deusinglaan
Tijd: 16.15 - 18.00 uur

Christelijke medische ethiek in een pluralistische samenleving

Onder deze titel organiseert het Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut aan de Rijks Universiteit te Leiden een serie colleges, die een bijdrage willen leveren aan de discussies over actuele medisch-ethische vraagstukken. Het is de bedoeling hiermee degenen die zich willen bezinnen op hun (toekomstige) verantwoordelijkheid in de gezondheidszorg, een handreiking te doen. Daarbij zullen de volgende onderwerpen aan de orde komen:
Christelijke medische ethiek in een

pluralistische samenleving.

9 oktober:

- Moreel pluralisme in de geneeskunde (2): Het ziekenhuis als moreel subject (dr.ir. S. Strijbos)

23 oktober:

- Klinische ethiek (casus) (dr. D.J. Bakker)

6 november:

- Klinische ethiek (casus) (dr. D.J. Bakker)

20 november:

- Euthanasie en de waarde van het leven van zwakzinnige kinderen (dr. J. Stolk)

4 december:

- Christelijke medische ethiek (dr.ir. S. Strijbos)

Uit de titels blijkt al dat in deze colleges ook aandacht gegeven zal worden aan de achtergronden van de medisch-ethische kwesties die in de huidige gezondheidszorg spelen. Deze voordrachten zijn in eerste instantie bedoeld voor studenten in de geneeskunde, m.n. de ouderejaars, maar staan open voor alle belangstellenden.

Plaats: Collegezaal Pathologie RUL, Wassenaarseweg 62, Leiden

Tijd: 15.30 - 17.15 u.

Nadere informatie: Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut, Ede, 08380-30230.

"Vrede gerechtigheid en behoud van de schepping"

Drie vragen van wereldomvattend belang. Ook christenen hebben er mee te maken. Tegelijk roepen deze thema's van het Conciliair Proces ook nieuwe vragen op m.b.t.:

- het spreken van de kerk,
- de draagwijdte van Gods heil,
- de komst van het Koninkrijk Gods,
- onze persoonlijke en gemeenschappelijke verantwoordelijkheid.

U bent welkom op de bijeenkomsten op de volgende zaterdagen:

- * 14 oktober 'Het recht van de zwaksten' - Drs. E.W. v.d. Poll en Ds. W.R. v.d. Zee
- * 28 oktober 'Vrede' - Ds. M.R. v.d. Berg en Drs. A. Kamsteeg
- * 11 november 'Bewaar de aarde' - Prof.Dr. Ir. E. Schuurman en Mw.Drs. J. Stapert.

De bijeenkomsten worden gehouden in Kerkelijk centrum 'De Enk', Engweg 32, Driebergen op loopafstand van het NS-station Driebergen-Zeist of u neemt de bus richting Doorn, halte Postkantoor Driebergen. Aanvang 10.00 uur en de kosten zijn f 30,- p.p.

Info en opgave: Evangelische Alliantie, Hoofdstr. 51-A, 3971 KB Driebergen, 03438-13693 (van 9 tot 12 uur v.m.)

OPGAVEBON:

NAAM:

ADRES:

POSTCODE/PLAATS:

TEL.NR.:

